

nous horitzons

Número 36 — Octubre de 1977

Sobre la tradició comunista

Nova Constitució i autonomia

El PSUC i una política lingüística democràtica

La crisi de la premsa diària a Catalunya

Informe sobre la droga

horitzons

Número 38 — Octubre de 1977

Sobre la tradició comunista

Nova Constitució i autonomia

El PSUC i una política lingüística democràtica

La crisi de la premsa diària a Catalunya

Informe sobre la droga

nous horitzons

Número 36 - Octubre de 1977

Presentació

Pàg. 3

Sobre la tradició comunista i la seva vigència

Joaquim Sempere

Pàg. 7

Notes per a una nova Constitució

Francesc de Carreras

Pàg. 19

Autonomia i Constitució

Rafael Ribó

Pàg. 27

15-J: La desfeta de les línies lerrouxistes

Manuel J. Vidal

Pàg. 39

La crisi dels diaris a Catalunya i la lluita per l'hegemonia en els mitjans de comunicació

Andreu Claret Serra

Pàg. 45

RETALLS

Pàg. 57

INFORME

Drogues legals i drogues il·legals

J.R. Laporte

Pàg. 61

LLIBRES

Sobre el fet nacional

Rafael Ribó

Pàg. 75

Els moviments d'emancipació nacional

Andreu Nin

Pàg. 77

Director periodista:	Andreu Claret
Director responsable:	Joaquim Sempere
Consell de redacció:	Roser Argemi Andreu Claret Joan Gay Màxim Loizu Antoni Lucchetti Amparo Moreno Ignasi Riera Joaquim Sempere Francesc Vallverdú
Consell assessor:	Pere Ardiaca Ricard Boix Maria Dolors Calvet Alfons C. Comin Xavier Folch Josep Lluís López Bulla Joan Ramos Camarero Rafael Ribó Enric Solé Jordi Solé Tura
Secretari de redacció:	R. Bru
Disseny:	Loni Geest i Tone Hoverstad
Edita:	Catalana de Publicacions Reunides, S.A.
Redacció i administració:	Urbanització la Bòria Passeig Marià Estrada, s/n ALELLA (Barcelona) Tel. 555 12 27
Producció:	Fotografia Industrial Rodríguez Gran Vial, 9 MONTORNÉS DEL VALLÈS (Barcelona)
Preu de l'exemplar:	75 ptes.
Subscripció per 12 números:	900 ptes.
Publicació mensual	

PRESENTACIÓ

NOUS HORIZONS compareix avui obertament davant del públic de Catalunya després de disset anys de difusió clandestina al nostre país. Aquest certificat d'existència és ja per a la revista motiu d'orgull: amb els seus disset anys i una quarentena de números publicats, NOUS HORIZONS és una part no gens menyspreable de la lluita del nostre poble contra el franquisme, un testimoni de resistència cultural i de catalanitat i un esforç de desenvolupament d'elements d'una cultura socialista a Catalunya.

NOUS HORIZONS —que de 1960 a 1962 fou simplement HORIZONS amb numeració independent— va néixer per iniciativa i sota l'impuls del Partit Socialista Unificat de Catalunya. Però des dels seus inicis va tenir una clara voluntat d'obertura i de diàleg, com ho prova la col·laboració de persones que no hi militaven, com Joaquim Molas, Josep M.ª Castellet, M.ª Aurèlia Capmany, Antoni Tàpies, Avel·lí Artís-Gener, Ricard Salvat, Xavier Fàbregas i altres. També hi han col·laborat esporàdicament Salvador Espriu, Joan Brossa, Joan Oliver, Joan Fuster, Ernest Lluch, Alexandre Cirici, Ramon Moragas...

Avui el comunisme i el socialisme d'inspiració marxista tenen a Catalunya una difusió amplíssima. Formen un component essencial de la vida cultural i política del país. Han estat i continuen essent una peça clau per a la vinculació estreta del moviment obrer amb el moviment d'alliberament nacional de Catalunya.

En el camp publicístic, hi ha actualment una àmplia i variada gamma de llibres i publicacions periòdiques marxistes dedicats a diferents aspectes de la cultura, de la reflexió teòrica i política. NOUS HORIZONS aspira a ocupar, dintre d'aquest camp, un espai ben delimitat i específic. No vol ser una revista destinada a un públic d'intel·lectuals i d'especialistes d'alt nivell de preparació. No vol ser una revista d'elaboració teòrica erudita. Altres publicacions cobreixen aquest espai. NOUS HORIZONS aspira, en aquesta nova etapa, a ser una revista de reflexió i de debat polític molt vinculada a la vida concreta del país, a la pràctica militant dels comunistes catalans i a les perspectives socialistes que guien els nostres passos. Aspira a ser pels seus temes, pel seu estil i pel seu llenguatge, una revista a l'abast dels quadres i militants comunistes i d'interès per als qui simpatitzen amb el marxisme revolucionari, i no única-

ment als d'alt nivell d'instrucció. Treballarà per tal que s'hi sentin representats i interpretats tots els homes i dones que lluiten per una Catalunya democràtica i socialista i per tal d'esdevenir per a ells una eina política útil i oberta a les seves aportacions.

Per als qui volem transformar la societat existent i no simplement assumir-ne la gestió, l'activitat política ha de ser sotmesa a un constant procés de reflexió que la situï dintre de la perspectiva socialista que persequim. Els nostres actes quotidians no tenen el suport de la realitat existent, dels prejudicis imperants, de les "evidències" sancionades per decennis i segles de vida social. Només poden trobar algun suport sòlid en un permanent estat d'alerta, en una crítica constant, en una activitat intel·lectual permanent que vagi a les arrels i que estableixi els fonaments nous de la nostra pràctica quotidiana d'avui i de la nova civilització de demà per la qual lluitem. No hi pot haver política revolucionària —és a dir, transformadora— que sigui únicament pragmàtica; el pragmatisme pur té una propensió irrefrenable cap a la mera adaptació a la realitat existent. Per això l'activitat revolucionària és inseparable de la reflexió, de la crítica, de la teoria.

La teoria, però, té els seus paranys. Es pot desvincular de la pràctica i caure en el teoricisme. Es pot deslligar de la crítica concreta de la realitat concreta i esdevenir dogma o catecisme. Es pot tancar a l'intercanvi d'idees i refugiar-se en la seguretat arrogant del sectarisme. Pot també reduir-se a reflexió pseudo-teòrica, inconsistent i frívola, mancada d'exigència i seriositat, que serveixi tot just per ocultar un pragmatisme de curta volada.

NOUS HORIZONS apareix avui conscient de les seves limitacions materials i humanes; lúcida respecte a la tradició pragmàtica que ha imperat en el moviment obrer de casa nostra, deguda en part als 40 anys de franquisme però també a la mancança de precedents teòrics en el marxisme català. *NOUS HORIZONS* es proposa de contribuir a superar aquestes limitacions, amb una aspiració netament proclamada de combatre tant el teoricisme estèril com la frivolitat intel·lectual, tant el dogmatisme com l'esperit de secta, amb el propòsit d'ajudar a enfortir el socialisme revolucionari al nostre país i a construir un partit de masses que sigui instrument de renovació i canvi social a Catalunya.

NOUS HORIZONS vol continuar essent també un mitjà per a l'afirmació de Catalunya —des d'una òptica d'esquerra— com a comunitat nacional, amb una identitat, unes aspiracions i uns problemes que són els de l'últim quart del segle XX. Aspira també a establir ponts amb l'esquerra dels altres pobles de parla catalana, a fi de propiciar una col·laboració i un debat entorn de problemes que ens són comuns.

NOUS HORIZONS, que apareix obertament com una publicació feta per comunistes i propiciada per la direcció del Partit Socialista Unificat, pot ajudar a construir el partit comunista de masses que els treballadors de Catalunya avui necessiten, per tal de correspondre a la confiança dipositada en el PSUC per més de mig milió de catalans en les primeres eleccions del postfranquisme a fi de **continuar jugant un paper en la lluita per la democràcia, les llibertats, el socialisme**. Un partit de masses només pot bastir-se, com a eina transformadora, si té un nervi polític i teòric que el sostingui, que li doni cohesió i força; només si s'articula entorn de militants i quadres educats en les idees del socialisme. No en un catecisme d'idees petrificades, sinó en un conjunt d'idees vives. Per això volem donar cabuda al debat dintre de la revista i a la confrontació d'idees que, contrastades les unes amb les altres, permetin de trobar aproximacions cada cop més exactes a la veritat. Volem obrir-nos a tota la riquesa d'idees, de tradicions culturals, per tal de reflectir tota la variada problemàtica de les masses populars. Desitgem que *NOUS HORIZONS* estigui obert no sols al debat entre comunistes, sinó també entre homes i dones d'altres posicions avançades, i per això ens interessarem per la col·laboració de persones que no comparteixin plenament les nostres idees.

NOUS HORIZONS no pot fer-se ressò de tota l'actualitat política i cultural, ni s'ho proposa. Sense deslligar-se de la pràctica, pretén distanciar-se'n suficientment com per esdevenir eina de reflexió i educació. Vol portar a les seves planes no sols els temes de tàctica i estratègia polítiques, d'organització, sinó també temes socials i culturals, que van des de la crítica del sistema capitalista en totes les vessants —economia, organització social i política, cultural i ideologia, costums i vida quotidiana—, fins a l'elaboració de perspectives socialistes com alternatives a la societat actual. Temes que són indispensables per a desenvolupar l'esperit transformador sense el qual el socialisme no seria possible.

P.S.U.

els teus germans del front

T' ESPEREN

per la lluita sagrada de la Llibertat

Sobre la tradició comunista i la seva vigència

Joaquim Sempere

El moviment comunista ha de passar comptes amb el seu passat i superar una pesada herència de fanatismes, d'errors i d'insuficiències de diverses menes, que han entorpit el seu avenç o l'han desviat dels seus fins.

En moments com els actuals, d'extensió de l'ideal socialista, però també de creixement de les eines de dominació i de repressió del capitalisme, definir noves estratègies per al socialisme a l'Europa occidental és d'una importància capital no sols per al moviment obrer dels nostres països, sinó per a tota la societat. I això només és possible a partir de revisions crues i valentes de posicions passades que ja no es justifiquen.

Però les revisions no es poden fer lleugerament. Hi ha, a les files comunistes, qui pensa —o sembla pensar— que cal renunciar totalment, o quasi totalment, a la tradició comunista. Hi ha qui estaria disposat a acceptar que la història del comunisme no és més que un seguit de fracassos.

Penso que aquestes valoracions són falses i inhibidores de l'activitat revolucionària. Falses, perquè el moviment comunista ha aconseguit resultats pràctics i morals a Europa, Àsia i Amèrica molt superiors als aconseguits per altres corrents del moviment obrer, resultats que, malgrat fracassos, desviacions, i errors, representen un punt de partida real per a la construcció d'una societat nova, sense capitalistes ni terratinents. En tot cas, la seva valoració històrica s'ha de situar adequadament dintre del moment històric que ens ha tocat de viure: el de la transició dolorosa i difícil del capitalisme al socialisme. Penso que, a més a més, inhibeix la pràctica revolucionària perquè comporta la incapacitat per destriar, en la història del comunisme, el gra de la palla; la incapacitat per jutjar equànimament el comunisme en comparació amb altres corrents del moviment obrer —l'anarquisme, la socialdemocràcia...— que han fracassat de manera molt més acusada; la incapacitat, en definitiva, per recollir aquells elements de la tradició comunista que poden tenir una vigència.

Aquestes notes es proposen de recapitular breument uns quants d'aquests elements, tot indicant algunes de les línies al llarg de les quals caldria sotmetre'ls a revisió.

La capacitat d'antagonisme

El comunisme va néixer a l'Europa del segle XX no sols com a adhesió entusiasta a la Revolució d'Octubre, sinó també com a rebuig, per part dels socialistes més radicals, de la incapacitat de la Segona Internacional per complir els seus compromisos d'oposar-se a la guerra de 1914 i per tenir una conducta conseqüentment internacionalista i revolucionària.

La socialdemocràcia havia perdut la confiança en la possibilitat d'un canvi social a curt terme i s'havia adaptat a una posició permanentment subalterna dintre de la societat burgesa. Havia perdut la seva força d'antagonisme al sistema capitalista.

El comunisme naixia bo i afirmant-se com a força antagònica, realment oposada al poder capitalista i plena de fe en la possibilitat del canvi. Aquest és el primer patrimoni que cal conservar. Després de la desfeta del feixisme a Itàlia, Togliatti subratllava la necessitat de mantenir ben accentuada aquesta característica: "Allò que havíem d'afermar a qualsevol preu", deia uns anys més tard, "era la presència a la Itàlia capitalista (...) d'una força antagonista irreductible, impossible de suprimir, arrelada a la classe obrera i al poble i segura del propi pervindre". I Togliatti ho deia quan el PCI era un partit legal, identificat amb la nova Constitució italiana i que havia tingut responsabilitats de govern.

Conserven avui els partits comunistes europeus aquesta capacitat d'antagonisme? O l'han perduda també, com sostenen els grups de l'extrema esquerra? Potser la millor prova que la conserven és que la simple possibilitat d'accés al govern dels comunistes en una democràcia burgesa provoca tensions greus i daltabaixos —als centres del poder econòmic, polític i militar i a Washington— que no provoquen d'altres partits. Però també és evident que en èpoques de relativa estabilitat social la intervenció dia a dia en els engranatges del sistema polític, en la vida municipal, sindical, parlamentària, etc., comporta perills d'integració i de pèrdua de les perspectives transformadores. El que cal és situar amb una certa claredat la barrera que separa la integració del manteniment de la capacitat d'antagonisme, i definir els pro-

cediments per evitar de caure en aquells perills, tot partint del principi de la necessitat d'intervenir dia a dia en l'activitat política, de no marginar-se de la vida real i de les preocupacions de les masses, de no esdevenir un ghetto de persones molt identificades amb una societat futura però desvinculades de la present.

Una condició essencial per mantenir la capacitat d'antagonisme és el desenvolupament d'una crítica teòrica i d'una pedagogia de masses. Els clàssics del socialisme ens han deixat alguns elements teòrics bàsics per lluitar per una nova societat. Però la realitat canvia, i cal desplegar un esforç intel·lectual permanent per copsar els nous fenòmens i donar-los resposta. I per portar aquesta resposta a les masses.

Els primers anys del moviment comunista van representar un ferment intel·lectual i crític, ofegat per la progressiva introducció de factors de rigidesa doctrinal que van culminar en l'estalinisme. Encara avui estem vivint amb residus massa considerables d'una mentalitat que ha esterilitzat la capacitat crítica dels partits comunistes i els ha impedit as-

“Allò que havíem d'afermar a qualsevol preu era la presència d'una força antagonista irreductible, arrejada a la classe obrera i al poble i segura del propi pervindre”.

sumir conflictes i problemes nous. Un exemple ben present és la seva incapacitat, en general, per copsar a temps i dirigir la revolta dels estudiants a finals dels anys seixanta. Massa sovint encara hi ha qüestions —com el feminisme i l'ecologia, per exemple— que no troben dintre dels partits comunistes la suficient elaboració teòrica. Superar els residus d'estalinisme en el terreny intel·lectual i estimular el treball crític i pedagògic és una necessitat revolucionària.

La qüestió del poder

Un dels mèrits del comunisme quan va néixer va ser el de restablir un punt essencial del pensament marxista respecte a l'estat i al canvi social, que el reformisme imperant en la Segona Internacional havia anat abandonant en la pràctica. Es tracta de la idea segons la qual l'estat no és neutral sinó instrument d'opressió d'una o diverses classes sobre les

restants; i que el canvi social no pot produir-se per simple evolució, sinó que cal una ruptura revolucionària que estableixi un nou poder, representatiu d'una classe o d'un bloc de classes diferents.

L'"eurocomunisme" ha corregit substancialment moltes de les concepcions del comunisme dels anys 20 sobre aquests temes. En particular, ha revaloritzat el paper de les institucions democràtiques existents sota el capitalisme en no pocs països capitalistes avançats, abandonant el menyspreu per les formes democràtiques que feia exclamar a Manuïlski, l'any 1931: "El feixisme creix orgànicament de la democràcia burgesa. El procés de pas de la dictadura burgesa a les formes obertes d'opressió dels treballadors representa també la substància de la democràcia burgesa"¹. La revalorització de les institucions democràtiques parteix de la constatació que, tot i permetre l'hegemonia i la dominació de la burgesia a través d'elles, aquestes institucions són resultat històric de lluites populars; que són instruments a través dels quals les masses treballadores i populars poden assolir posicions de poder; i que el socialisme, que també necessita controls democràtics enfront del poder d'estat, només pot créixer gràcies a l'activa participació de la majoria, que, en països de capitalisme avançat, difícilment pot expressar-se fora o al marge de les institucions representatives ja existents i dotades ja de prestigi i confiança als ulls dels ciutadans.

Però la redefinició de les relacions entre democràcia i socialisme no ha suposat, en el comunisme europeu occidental, l'abandó de les tesis fonamentals del marxisme sobre l'estat. I si es discuteix la vigència avui del concepte de "dictadura del proletariat", no es posa en dubte que un canvi social exigeix una modificació del contingut de classe de l'estat i, en conseqüència, una transformació de l'aparell de l'estat. Per això, el que se situa al centre del debat a l'interior de les forces favorables al socialisme és no sols com guanyar majories per al socialisme i com donar alternatives, sinó també com desmantellar els mecanismes de dominació econòmica, social, ideològica del capitalisme, i com transformar en un sentit democràtic els aparells de coerció i d'organització estatals (forces armades, administració de la justícia, administració pública). La pràctica socialdemòcrata pròpiament dita ha menystingut o ignorat aquest problema. En canvi, la claredat i tenacitat amb què els comunistes, durant la guerra civil espanyola de 1936-1939, van abordar la qüestió del poder, i molt especialment la reconstrucció d'un Exèrcit regular disciplinat, van ser una de les claus del creixement de la influència comunista a la zona republicana.

Gramsci ens ha ensenyat, amb les seves reflexions sobre l'hegemonia, que a Occident és molt més important que a Rússia la necessitat de guanyar —no sols després del canvi socialista, sinó també abans— una forta influència de les idees socialistes, una adhesió de masses, un consens. Però

“Les forces del canvi s’han de guiar no sols per la recerca de millores per als treballadors, sinó també per l’objectiu d’augmentar el poder, la capacitat d’intervenció i el protagonisme de les masses populars”.

el consens sense la força no pot produir i consolidar el canvi. Cal convèncer, però també vèncer, amb el ben entès que el convenciment és també un factor fonamental per acumular la força social necessària per a vèncer. O per dir-ho d’una altra manera, la conquesta d’hegemonia és un element decisiu per anar posant les bases de la transformació dels aparells coercitius, i per tant un element decisiu per anar modificant la correlació de les forces de classe i per acumular el potencial indispensable per vèncer.

En les situacions més habituals, en què la qüestió de la conquesta del poder de l’estat no és un objectiu immediat, el problema del poder es planteja també d’altres maneres. El 1963 deia Togliatti que els comunistes italians preveien un desenvolupament “gradual” en l’avenç al socialisme. És això un retorn al gradualisme i evolucionisme típic de la socialdemocràcia? “Jo penso”, diu G. Napolitano, “que, en realitat, l’element diferenciador entre la nostra concepció, d’una banda, i la concepció i la pràctica tradicionals dels partits socialdemòcrates, de l’altra, no és el de l’acceptació del concepte de gradualitat. Estic convençut que la diferència substancial és una altra: consisteix en tenir o no tenir, realment, una perspectiva d’avenç cap al socialisme i de construcció del socialisme”. I més endavant afegeix: “Estic convençut que l’element diferenciador consisteix també en la manera de concebre els passos a donar, en les reformes a dur a terme, en la manera i la intensitat en el desenrotllament de la democràcia, a fi que tot plegat es pugui emmarcar en una línia d’avenç cap al socialisme. Per a nosaltres es tracta de donar continguts sempre nous, i cada dia més rics, a la democràcia, tot promovent una participació efectiva de les masses en la direcció de la vida econòmica, social i política, transformant les estructures econòmiques i socials, realitzant canvis substancials en les relacions de poder entre les classes”².

En moments en què la revolució només es pot concebre "com a procés", segons paraules del mateix Napolitano, la conquesta del poder polític i social és també, d'alguna manera, un procés. I en aquesta empresa, les forces del canvi s'han de guiar no sols per la recerca de millores materials i culturals per als treballadors, sinó també per l'objectiu d'augmentar el poder, la capacitat d'intervenció i de protagonisme de les masses populars. Tot el que sigui augment de les atribucions del Parlament i altres institucions representatives, descentralització administrativa i política, increment dels drets sindicals, augment de la capacitat d'intervenció i de control dels obrers a les empreses, democratització de la vida als barris, democratització de la TV i altres mitjans de comunicació, equiparació dels drets sindicals i polítics dels funcionaris de l'estat amb els dels restants treballadors, etc. *marxa en aquesta direcció.* El capitalisme, quan es veu portat a fer concessions relatives a la riquesa, al benestar social o a la cultura dels treballadors, procura fer-les sota la seva iniciativa, procurant que no creixi la capacitat d'intervenció dels treballadors. Una política socialista realment transformadora, una "estratègia de les reformes" no reformista, ha de trencar, precisament, aquesta lògica capitalista i situar al centre, com ha fet sempre la tradició comunista, la qüestió del poder.

El classisme del partit

El comunisme europeu occidental rebutja avui la mística del "partit únic" com a representant exclusiu i privilegiat de la classe revolucionària als països de capitalisme avançat.

Però renunciar a aquesta mística no és el mateix que renunciar a la idea d'hegemonia de la classe obrera o a la necessitat d'una (o diverses) forces d'avantguarda. Al meu parer, aquesta confusió es troba clarament formulada en una nota d'un recent article de J. Borja, que diu: "El reconeixement del pluripartidisme dins l'esquerra socialista pressuposa enderrocar mites fortament arrelats sobre 'el partit' i 'la classe obrera com a única classe revolucionària'. La lluita pel socialisme no és monopoli exclusiu de la classe obrera industrial, quedant condemnats els seus aliats a quedar-se a la meitat del camí o a fer purament de comparses. No hi ha, per definició, el 'partit revolucionari', essent per tant els altres irremediablement 'reformistes', 'petit-burguesos', etc. La perspectiva socialista pot ser patrimoni avui d'una gran part de la societat. Per una altra banda, els partits d'esquerra representen tradicions, opcions i bases socials relativament diferents però totes igualment respectables"³.

La intenció de l'autor de la nota és ben evident: establir amb tota claredat que ni els comunistes ni ningú no poden negar el protagonisme, en la lluita pel socialisme, a d'altres partits ni a classes socials diferents de la classe obrera. Però el rebuig —plenament justificat i que comparteixo— de qualsevol exclusivisme partidista o classista porta, en la formulació de J. Borja, a negar les diferències dels papers dels diversos grups socials en el procés de canvi. Porta, en definitiva, a negar la idea mateixa del "paper d'avantguarda" i de l'"hegemonia" de la classe obrera. I en aquest sentit, em resulta injustificada.

Diverses classes i capes de la societat intervenen avui en la lluita política pel socialisme, efectivament, aportant-hi particularitats, mentalitats diferents, interessos diversos i no sempre convergents a curt terme, tradicions culturals i polítiques i aspiracions diverses, totes efectivament molt respectables. La lluita pel socialisme només pot avançar si d'aquesta varietat d'aspiracions i d'interessos se'n desprèn un sol projecte de socialisme, personalitzat per un o per diversos partits i organitzacions capaços d'establir entre ells una dialèctica unitària, malgrat les seves diferències.

Com s'elabora aquest projecte? És un procés purament teòric? Evidentment, no; és un procés en el qual uns estats-majors polític-teòrics (els partits polítics obrers com a intel·lectuals col·lectius) intervenen sobre la base d'una pràctica de la lluita de classes. En aquesta lluita no tots els participants fan idèntica aportació. Hi ha sectors més dinàmics, més cohesionats, més combatius, més radicals; n'hi ha de més incoherents, inconseqüents i vacil·lants; n'hi ha de més marginats, sovint ultrarevolucionaris; etcetera. El marxisme ha postulat sempre que la classe obrera —és a dir, els treballadors manuals de la indústria— és, no l'"única", però sí la classe revolucionària principal i d'avantguarda. I no per negar paper ni protagonisme a les altres capes treballadores ni a d'altres classes oprimides, sinó per tal d'elaborar, a partir de les condicions d'existència i de combat de la classe obrera, el model més coherent i projecte revolucionari, en el qual es pugui reconèixer totes les classes i capes interessades en el canvi social.

No es tracta d'idealitzar la classe obrera, ni els obrers agafats individualment. Del que es tracta és de construir un model de conducta ètica i política i un projecte de nova so-

cietat. A l'hora de votar els diputats al Parlament, tant ha de valer un vot obrer com un vot pagès o burgès, i tants drets ha de tenir un o altre partit, mentre respecti la Constitució. Però a l'hora de construir aquest model de conducta i aquest projecte social nou per anar al socialisme, és evident que caldrà basar-se en la consciència igualitària i solidària, en la valoració del treball, en l'impuls combatiu, en el sentit de la disciplina —entre d'altres—, que són un patrimoni, bé que no exclusiu, de la classe obrera. És evident que qualsevol projecte socialista haurà de construir-se sobre la base de la negació de l'individualisme, de l'esperit possessiu i l'afany de lucre, el conformisme, el sentit de jerarquia i de promoció, l'afecció a les diferències i als privilegis: la negació, en suma, de la pitjor herència de la societat de classes (i de les classes i capes socials que n'han estat beneficiàries i protagonistes).

No es tracta, repeteixo, d'idealitzar els treballadors manuals de la indústria, molts dels quals estan profundament impregnats de valors burgesos i conservadors, sinó de construir un model de comportament que pugui esdevenir factor de transformacions socialistes, a partir dels elements de socialisme que hi ha en la consciència de classe i en els hàbits de la classe obrera.

La lluita pel socialisme implica una tensió política, social i moral per contrarrestar la forta pressió de la societat capitalista en tots els terrenys. Contra aquesta pressió, cal desenvolupar totes les forces de resistència i tots els factors de conducta antagònica, tot donant-los coherència i projecció universal i convertir-los en una alternativa político-moral susceptible d'educar la pròpia classe obrera i les altres classes, capes, grups i individualitats. Només així és possible de pretendre vèncer els valors, els prejudicis, les inèrcies del sistema dominant i edificar un ordre social realment nou i solidari.

Això no suposa, doncs, condemnar els homes i dones que no pertanyen a la classe obrera a "quedar-se a la meitat del camí o a fer purament de comparses". Al revés. La lluita pel socialisme demana a tothom, pertanyi o no a la classe obrera, un protagonisme complet. Però no sobre una base social i moral qualsevol, no a partir dels propis prejudicis i dels propis substrats ideològics "en brut", sinó sobre la base d'una reelaboració, d'una revisió, d'un esforç per assumir un model nou de conducta i una perspectiva de nova societat: el socialisme. És a través de l'assumpció cada vegada més generalitzada d'aquest nou "model", d'aquest nou "projecte" socialista com s'expressa l'hegemonia de la classe obrera.

Per això, els partits marxistes han tingut sempre el neguit constant per l'educació política i social, però també "filosòfica" i moral, i per l'"exemplaritat" personal i política dels seus militants i quadres. I quan els partits comunistes occidentals rebutgen màximes com la de "pocs però bons" (pròpies d'èpoques "heroiques"), per tal de convertir-se en partits de masses, tampoc no poden caure en una laxitud total sense arriscar-se a perdre la seva identitat. Del que es tracta, en aquests casos, és d'establir uns mecanismes de vida interna que permetin la constant "autoeducació" de tot el partit en els principis socialistes.

Hegemonia i política d'aliances

Portar la societat pel camí del socialisme a través de la democràcia, tal com pretenem els comunistes catalans exigeix un tractament molt delicat de les relacions entre els diversos sectors populars i entre els diferents partits polítics, que permeti un equilibri dinàmic entre el respecte a l'autonomia i llibertat de cada sector i l'adopció de les mesures transformadores necessàries per avançar cap a la nova societat. Exigeix àmplia influència cultural de les idees socialistes, gran iniciativa política per part de l'esquerra, flexibilitat i aptitud per a les concessions recíproques, sentit de diàleg i esperit democràtic.

A Catalunya tenim una experiència històrica desgraciada en aquest terreny. Quan va esclatar la sublevació feixista del 18 de juliol de 1936 es va crear, ipso facto, una amplíssima aliança nacional-democràtica que agrupava la immensa majoria del nostre poble entorn de la causa republicana i de la defensa de les llibertats nacionals catalanes, amenaçades de mort pel feixisme. El punt de convergència de tot el poble català era òbviament la defensa de la Constitució republicana i de l'Estatut d'autonomia. Però, alhora, la clara responsabilitat de la dreta i del capitalisme en la sublevació feia inclinar la balança de l'altre cantó i posava la classe obrera al capdavant del moviment, com simbolitzà l'actitud del president Companys de posar-se al servei del Comitè de Milícies un cop derrotada la sublevació a Barcelona. L'aparell d'estat i l'economia eren reconstruïts i reorganitzats sobre noves bases, clarament populars, avançades, socialistes.

Ara bé, l'aliança nacional-democràtica no es va trencar pel caràcter avançat i socialista que adquiria el nou règim a la zona republicana, sinó per la política sectària i extremista que es va imposar, sobretot per obra de sectors cenetistes. Per-

secució religiosa, col·lectivitzacions forçoses, igualitarisme prematur i mal entès, obrerisme estret van trencar l'aliança tan àmplia dels primers moments i van desmoralitzar moltíssima gent, contribuint decisivament a fer esvaïr la perspectiva de la victòria militar.

Aquest exemple posa de manifest que el canvi social no es pot basar únicament en transformacions morals i culturals. Marx i Engels ja van destruir les il·lusions del socialisme utòpic i van afirmar que el socialisme només pot esdevenir un moviment real si és assumit per les masses treballadores. L'hegemonia de la classe obrera no es pot entendre només, doncs, com predomini moral, sinó com a predomini social i polític, basat en organitzacions polítiques, sindicals, culturals de masses, i en una intervenció política dels treballadors.

Aquí convindria fer dues precisions. La primera és que, quan parlem "d'hegemonia de la classe obrera", no entenem hegemonia d'un sol partit obrer, sinó d'una classe. En la conquesta d'aquesta superioritat no intervé un sol partit, sinó un conjunt de protagonistes col·lectius (partits, sindicats i d'altres), que expressen la varietat interna d'experiències, de tradicions, de cultures, de mentalitats que es posen en moviment per assolir el socialisme. En aquest sentit, compareixo plenament la tesi defensada pels comunistes italians en una recent polèmica amb els socialistes entorn de Gramsci (veure Taula de Canvi n.º 5, maig-juny de 1977), segons la qual, per al PCI avui, l'hegemonia obrera és perfectament compatible amb el pluralisme de partits. La segona precisió és que hi ha valors i aspiracions plenament socialistes que han sorgit i sorgeixen molt al marge de la pràctica social de la classe obrera. El feminisme n'és un exemple destacat. El feminisme, avui inseparable de la causa socialista, apareix sobretot a partir de la crisi de la família patriarcal i autoritària, crisi viscuda més intensament per sectors de les capes mitjanes on aquesta família havia arribat a la seva manifestació culminant. Tenim altres exemples en els moviments de revolta dels estudiants i fins i tot en reivindicacions sindicals de tipus "qualitatiu" (referides sobretot a la gestió i control de les condicions de treball i altres de semblants), protagonitzades més per tècnics i quadres d'empresa que no per obrers. Aquests fets, al meu entendre, no posen en qüestió la necessitat de l'hegemonia de la classe obrera en el canvi social, sinó que demostren simplement que avui l'aspiració al socialisme sorgeix cada vegada a partir de punts de ruptura més nombrosos del sistema capitalista, que posen en acció sectors socials cada cop més amplis i variats.

“Un obrerisme pur seria estèril. Però un partit que no tingui sòlides arrels en la classe obrera difícilment pot jugar un paper transformador socialista. Cal la unió del moviment obrer amb la ciència”.

L'hegemonia obrera, per tant, no es pot entendre com a simple predomini social i polític de la classe obrera, sinó com una articulació de forces socials en què la classe obrera juga un paper destacat, però en què és indispensable una reelaboració teòrica que doni unitat, coherència i projecció nacional a totes les lluites alliberadores.

Un obrerisme pur, que subestimés la component cultural i teòrica, seria totalment estèril, portaria el moviment revolucionari a l'estretor i la inoperància. Marx parlava de la necessària “unió del moviment obrer amb la ciència” És importantíssim que un partit obrer sàpiga integrar al seu si l'activitat teòrica creadora, condició indispensable per evitar un sindicalisme o obrerisme estret i per tenir capacitat de direcció política de tota la societat.

Però alhora un partit que no tingui sòlides arrels en la classe obrera difícilment pot jugar un paper transformador socialista. L'experiència mostra com formes d'organització i de lluita usades primer per la classe obrera —els sindicats, les vagues— són adoptades per altres capes socials. Mostra com, a les empreses, els obrers de taller són més combatius que els d'oficina, que els tècnics o els quadres. Mostra com la solidaritat de classe i l'esperit igualitari són generalment més vius en la classe obrera. Mantenir el caràcter de classe del partit és, doncs, vital: en la seva composició, en la composició dels seus òrgans de direcció, en la seva inspiració ideal, en la seva pràctica de defensa irrenunciable dels interessos obrers, en la seva radicalitat.

Conclusió

Les notes anteriors són conscientment fragmentàries. M'he limitat a esbossar algunes idees entorn dels temes que considero més polèmics avui al si del PSUC. Es podrien recollir d'altres aportacions vigents de la tradició comunista. El leninisme ens ha deixat una herència fonamental en la radicalitat democràtica amb què aborda els fets nacionals; en la importància atribuïda a la política d'aliances amb la pagesia i

altres capes en la marxa al socialisme; en l'èmfasi posat en l'imperialisme i en la dimensió internacional de la lluita de classes. El moviment comunista té a Catalunya, en aquests temes i en d'altres, motius de reflexió a fi d'establir un balanç equànim de la pròpia història (balanç que té un interès polític evident que va molt més enllà d'una pura història acadèmica). La lluita armada contra el feixisme, de 1936 a 1939, és —sense anar més lluny— un episodi ple d'experiències que encara no ha estat prou analitzat.

És important, en aquesta reflexió, bandejar tot sectarisme. Tota l'esquerra està fent avui a casa nostra esforços per trobar vies noves i originals d'avenç al socialisme. Els comunistes estem sotmetent a crítica el nostre passat. Però tots els corrents del moviment obrer han de passar comptes amb els seus passats respectius. Dintre dels partits socialistes, per exemple, hi ha sectors significatius que han sotmès a crítica els seus antecedents reformistes. En aquest procés col·lectiu, l'examen crític de la tradició revolucionària comunista és un punt de referència per a tothom.

Cal un esforç de reflexió obert, un diàleg constructiu, sense que ningú pretengui a priori tenir la veritat total ni ser predestinat a cap paper dirigent. Però cal anar a aquest diàleg a partir dels propis signes d'identitat, a partir de les pròpies tradicions —contrastades amb l'experiència i la crítica—, tractant cadascú d'aportar els resultats de la pròpia pràctica i reflexió, per avançar a la recerca conjunta de nous camins.

Notes

¹ Milos Hayek, *Storia dell'Internazionale Comunista* (1921-1935), Roma (Editori Riuniti), 1972, pàg. 192, nota 3.

² Giorgio Napolitano, *La alternativa eurocomunista*, Barcelona (Editorial Blume), 1977, pp. 50-51. (El subratllat és meu).

³ Jordi Borja, "Socialistes i comunistes davant la democràcia", a *Taula de Canvi*, núm. 2 (nov-des. 1976), p. 48, nota 11.

Notes per a una nova Constitució

Francesc de Carreras

"Avui es tracta de destruir fins l'últim residu d'allò que ha estat el règim de la tirania feixista; es tracta d'assegurar que la tirania feixista no pugui ja mai més renàixer; es tracta d'assegurar l'adveniment d'una nova classe dirigent, democràtica, renovadora, progressista, d'una classe dirigent que per la seva pròpia natura ens garanteixi, efectivament i realment, que mai més el país no serà empès pel camí que l'ha portat a la catàstrofe, a la destrucció. En aquesta perspectiva s'han de considerar totes les qüestions constitucionals que tenim enfront nostre i que debatrem en el curs dels pròxims mesos."

Palmiro Togliatti

Aquest breu article va dirigit, fonamentalment, a mantenir una idea que em sembla cabdal en aquest moment constituent: la idea que una constitució no és una pura qüestió jurídica i tècnica sinó una gran empresa en la qual ha de participar tot el poble. Els grans principis constitucionals no han estat mai obra de laboratoris ni idees sortides d'homes privilegiats sinó que han estat debatuts al carrer, en pobles i ciutats, al camp, a les fàbriques, a les universitats... han estat sempre obra col·lectiva. Els diputats i senadors que tenen el privilegi d'elaborar la nova constitució espanyola deuen tenir això molt en compte: una constitució dura molts anys si respon als anhels profunds, als batecs del cor, d'un poble i, a més a més, és una obra ben feta, equilibrada, adaptable a tot esdevenidor. Si una constitució es fa per mantenir posicions tancades, sectàries, de partit o, encara pitjor, a la mida d'un home —per exemple, les lleis fonamentals franquistes—, aquesta constitució resulta aviat inviable, inservible i estèril. En definitiva, es tracta que entre tots fem una constitució per a tots.

El punt de partida

Tota constitució té un punt de partida que sorgeix de la convergència de tres factors essencials: la tradició històrica del país, la conjuntura política i la situació del

constitucionalisme a societats del seu entorn geogràfic, cultural, econòmic i social. Com podem aplicar això a l'Espanya d'avui?

a) Una reflexió sobre la història d'allò que en diem Espanya ens podria portar massa lluny i depassa, en molt, els límits d'aquest article. Centrem-ho en tres punts que ara seran fonamentals:

1. El mateix concepte d'allò que vol dir la paraula Espanya. En els darrers anys s'ha generalitzat des de Catalunya la utilització de les paraules "Estat espanyol" per referir-se a allò que en el col·legi ens havien dit que era "Espanya". Aquesta utilització del terme "Estat espanyol" és enormement significativa i crec que ha estat molt positiva. S'ha de pensar que des de l'any 1939 el concepte Espanya havia anihilat el concepte Catalunya. Catalunya eren quatre províncies, com a màxim se li donava l'estatut de regió (com a Extremadura, Múrcia, Castella la Nova, etc.). La nostra llengua ens era negada, la història ocultada. La persona que encarnava el seu poder polític va ser afusellat a Montjuïc. Iniciàvem un altre hivern —com diria Prat de la Riba— dins la nostra malhaurada història de poble. I tot es feia en nom d'Espanya. Díc, és clar, en nom, perquè qui s'apropiava d'aquest mot era una classe o, millor, una secta, que no va dubtar en provocar un cop d'Estat que inicià la guerra fratricida més terrible de la nostra història moderna. En altres indrets de l'Estat espanyol el terrible era el feixisme. A Catalunya la paraula feixisme i la paraula Espanya anaven estretament unides. Els qui negaven Catalunya eren els feixistes i ho feien en nom de "la unidad de España". Per això els catalans hem dit, i diem encara, "Estat espanyol" —concepte jurídic— i no "Espanya" que era el símbol de la ideologia nacionalista que ens oprimia. La Constitució ha de tenir en compte tot això: s'ha de refer el concepte d'Espanya. Espanya ha de ser una paraula a la qual ens puguem acollir tots, que ens puguem sentir tots espanyols i catalans —o bascos, gallecs, valencians, etc.— sense que afirmar una cosa sigui negar, ineluctablement, l'altra. Aquesta és una primera conclusió a la qual ens porta la història.

2. La segona reflexió s'hauria de fer al voltant del caràcter de la lluita antifranquista d'aquests darrers quaranta anys i singularment a partir dels anys seixanta. El franquisme ha estat una terrible experiència, negadora de molts valors essencials, frustradora de vides i obres que mai més podran ser, però no ha estat un parèntesi a la història. En primer lloc la història no té parèntesis però és que en segon lloc, i sobretot, les transformacions d'aquests darrers anys han estat

moltes, profundes i irreversibles: canvis demogràfics, econòmics, culturals, ideològics. Des de l'emigració camp-ciutat i el que això ha significat per al problema agrari i industrial, el lligam de l'economia espanyola amb les economies exteriors, singularment Mercat Comú i Estats Units, concentració monopolista en alguns sectors financers, industrials i comercials, etc., fins al canvi de mentalitat de les noves generacions, el sorgiment d'una nova classe obrera a partir dels seixanta, unes capes professionals assalariades de procedència burgesa i un moviment intel·lectual amb un decisiu component socialista, etc. Amb més o menys encert, l'oposició, fonamentalment d'ideologia marxista, ha sabut capitalitzar les noves energies i contradiccions de la societat espanyola per anar-les enfrontant amb la dictadura. Això ha fet que si bé la situació no és, com es preveia, de ruptura democràtica —i això és un fre clar a l'hora de redactar una constitució d'aquest signe—, si hi han hagut canvis democràtics i molt importants. I aquests canvis no han estat atorgats voluntàriament sinó arrencats, després de dures lluites de molts anys, al poder autocràtic. Tota aquesta càrrega subjectiva antifeixista i, en bona part, socialista, s'ha de seguir impulsant per incorporar el seu significat a la Constitució. Per tots aquests aspectes la societat espanyola d'avui no és la del 31 ni la del 36 ni la del 39. L'allargament del franquisme ha trencat certs temes —entre ells, i molt fonamentalment, el polític— però d'altres han seguit un curs normal, o bé un curs accidentat, però ineluctable. Ens trobem, per tant, amb una nova societat que requereix una nova constitució, no sols respecte al franquisme, que ha estat dictadura oligàrquica i no lleis, sinó respecte a la mateixa problemàtica de 1931 i la constitució republicana, encara que en ser aquell text molt avançat el seu estudi ens serveixi de molt útil reflexió.

3. Una tercera reflexió té una conclusió molt senzilla: de l'estructura política franquista no ens serveix res ni cap principi ni cap institució. I amb això al·ludim —entre moltes altres coses— directament la figura del rei que amb una constitució democràtica canviarà totalment la funció que li atorgaven les actuals lleis fonamentals franquistes. El rei no ha estat el "motor del canvi" però sí que ha tingut un paper essencial en el mateix. Un rei sotmès a la sobirania popular, és a dir, un rei democràtic, sense efectius de govern, passa a una altra situació totalment diferent. Les lleis polítiques franquistes han de passar, per tot això, ràpidament a millor vida; només servien en vida de Franco i queda demostrat que els constitucionalistes que les varen fer —Lopez Rodó i Fraga, per exemple, van tenir part important en la seva elabora-

ció —volien, simplement, perpetuar la dictadura però sense tenir ni idea per on volia anar el país.

b) De la conjuntura actual cal retenir, sobretot, un fet decisiu: les eleccions del dia 15 de juny passat. Les eleccions, malgrat el sistema electoral, una curta campanya, el no vot dels joves, la fascinació que sempre exerceix el poder, etc., van demostrar la situació del país en profunditat: l'aïllament franquista, un gran descontent social i polític que es traduïa en un vot socialista i comunista, alta consciència del problema nacional a Catalunya i Euskadi, sobretot. També una opinió conservadora sòlida que va votar el partit del president Suárez. El problema és que en el parlament no se sàpiga traduir la situació del país, interpretar el vot del país, i que la constitució no s'elabori per consens molt ampli sinó per **estretes majories**. Sabrà la UCD, on abunda l'element exfranquista, sotmetre's al pacte, a la negociació, a la transacció en la redacció constitucional o bé anirà a imposar la seva curta majoria de vots? Això últim seria desastrós per a l'estabilitat política del país a curt i mitjà termini, fins i tot. I ací el que era "oposició democràtica" al franquisme —socialistes, comunistes, nacionalistes bascs i catalans, fonamentalment— ha de demostrar habilitat, altura de mires, visió a llarg termini. En aquest sentit, l'alt grau de bipolarització al Parlament és una temptació per als partits predominants: si fan una constitució a la mida del bipartidisme i per continuar-lo, és que no són autèntics demòcrates, no s'adonen de la greu crisi per la qual passa el país —i, en general, els països capitalistes a l'Occident— ni han comprès amb intel·ligència política els resultats de les eleccions de juny.

c) En tercer lloc, què ens diu el constitucionalisme de països pròxims al nostre? Els avenços en aquest camp no han estat molt notables en els darrers temps. Però hi ha algunes experiències que haurem de recollir, junt, naturalment, amb la gran herència clàssica. Primer, la importància de portar a la constitució els partits polítics, els grans protagonistes de la democràcia política d'avui. I portar-los a la constitució no vol dir, només, recollir el dret d'associació sinó que els partits siguin els punts claus de tot l'engranatge democràtic. Segon, la importància central del parlament com element democràtic enfront d'un Estat cada vegada més burocratitzat i dirigit —a través del poder executiu— des de centres de poder no democràtics com, per exemple, els grups de pressió del gran capitalisme nacional i internacional. Tercer, l'ampliació del capítol de drets amb temes nous com l'urbanisme, l'ecologia, els mitjans de comunicació social, els joves, la situació de la dona, els consumidors, etc. Quart, una

reconsideració de la propietat veient-la des de la funció social que aconsegueix i no com un dret inalienable que en molts casos estableix relacions d'explotació entre els homes i pobles i no relacions de solidaritat. Cinquè, l'articulació de formes de participació del ciutadà a l'Estat o altres centres de poder públic: iniciativa popular, fórmules noves de democràcia de base, creixent descentralització, lluita contra la burocràcia, etc. Sisè, introducció del principi de planificació econòmica elaborada des del parlament o els poders autònoms i locals, i amb la participació dels sindicats, patronals, organismes de consumidors, etc.

Reconsiderar tots aquests factors històrics, polítics i pròpiament constitucionals, és tasca prèvia a l'elaboració d'una constitució.

Constitució i socialisme

Sabem, però una cosa: que la constitució no serà una constitució socialista. Quin paper, per tant, hi hem de jugar nosaltres en la seva elaboració? Contestar a aquesta pregunta és essencial per comprendre la política del PSUC, i del PCE a la resta de l'Estat espanyol. Va lligada estretament a allò que avui se'n diuen posicions eurocomunistes però que ja fa molts anys estan a la línia estratègica del nostre partit. I aquesta línia es pot definir en dues paraules: socialisme i llibertat. Analitzem el contingut d'una i altra en relació amb la constitució.

Hem dit que la constitució no seria socialista. És veritat. Però convindria matisar-ho. És evident que no serà socialista perquè la conjuntura i la correlació de forces no ho permeten. Això està clar. Però, què és una constitució socialista? És aquella que sanciona els principis d'una societat socialista: fonamentalment prohibeix l'explotació de l'home per l'home. Però perquè una constitució estableixi això i tingui un mínim de serietat la formulació, les condicions socials han d'haver canviat com perquè la "no-explotació" sigui el normal. És a dir, el socialisme s'ha de donar primer a la societat i després formular els seus principis a la constitució. Però també s'ha de dir que una constitució que s'elabora en una societat capitalista té molta importància per a un esdevenidor socialista. Fonamentalment per tres raons:

a) Perquè a la constitució s'hi poden incloure el que els italians en diuen elements de socialisme. És a dir, aquells trets que són característics d'una societat socialista i no

d'una capitalista. Ja n'hem dit alguns quan parlàvem de les tendències del constitucionalisme modern. Per exemple: els límits al dret de propietat. Des d'un punt de vista socialista la propietat no és dolenta en sí mateixa sinó que ho és quan genera explotació d'uns homes sobre uns altres i divideix una societat en classes. És important que la constitució no faci seu el principi que la propietat és un bé absolut i, per tant, que impedeixi constitucionalment que majories parlamentàries partidàries del socialisme adoptin mesures limitant el dret de propietat. El principi de planificació democràtica de l'economia és un altre element de socialisme que, encara que en molts casos és compatible amb una organització capitalista, si és realment democràtic i pressuposa la participació de tots els productors, té unes indubtables arrels i, conduïts per uns sindicats i partits de treballadors, uns objectius socialistes. El desenvolupament d'aquests principis socialistes a lleis ordinàries i, sobretot, a la pràctica social, pot ser una de les tasques dels socialistes i comunistes en una societat espanyola futura.

b) Per què una constitució és, entre altres coses, un ampli codi de drets i llibertats dels ciutadans. Drets cívics, polítics, econòmics, socials, laborals, familiars, culturals, etc. Aquests drets i llibertats mitjançant els quals els homes són elevats a la categoria de ciutadans a les diferents esferes on es realitza la seva vida, és quelcom inherent al socialisme pel fet que aquest representa la màxima defensa de l'home i, precisament, no d'un grup d'homes sinó de tots els homes. Per tant, el socialisme canvia l'arrel liberal-individualista d'aquests drets i els transforma qualitativament. Tots els homes seran iguals: no sols davant la llei sinó en tots els aspectes de la vida. I el socialisme ha de fer que aquests drets i llibertats siguin garantits, no sols pels tribunals sinó per la pròpia organització social. Hem de fer, per tant, una constitució on els drets i llibertats dels homes siguin contemplats amb tota amplitud i profunditat, amb la seguretat que només una societat socialista podrà aconseguir aquestes propostes; la constitució serà així un estímul cap al socialisme.

c) Per què una constitució que es digui democràtica deu tenir un concepte clar d'allò que vol dir democràcia política. Resumint molt, democràcia vol dir tres coses essencials: 1) Que els governats elegeixin els governants per sufragi universal, igual, directe i secret. 2) Que els governants controlin els governants i puguin rebutjar-los quan no aconsegueixin la voluntat popular. 3) Que governants i governants s'aproximin entre si. Això pressuposa que en una

societat democràtica no hi pot haver un sol centre de poder —l'Estat— i la massa de ciutadans, sinó múltiples centres de poders autènticament descentralitzats: Estat central, entitats autònomes, municipis, comarques, partits, sindicats, empreses, etc. S'ha de democratitzar l'Estat i s'ha de democratitzar la societat. Només així s'aconseguirà que el Poder respecti l'home. La Constitució aconseguirà només parcialment aquest concepte de democràcia però l'esperit de la idea democràtica —començant per dir que la sobirania resideix en el poble— ha d'informar tota la llei. S'ha d'aconseguir el màxim de democràcia dintre de l'Estat: un Estat on els seus òrgans siguin elegits, controlats i al màxim de descentralitzats. I aquesta concepció de democràcia també té molt a veure amb el socialisme.

d) Un element pròpiament no socialista però que a Espanya té uns clars efectes antimonopolistes i, per tant, afavoreix posicions populars, és l'estructura de l'Estat de forma autonòmica o federal. Tenint en compte el creixement rigorosament centralitzat del capitalisme espanyol, sobretot els darrers trenta anys, aquesta reestructuració, si es fa en base a reivindicacions populars producte d'una presa de consciència nacional dels pobles d'Espanya, posa indubtablement en qüestió una certa forma de capitalisme, precisament el més retrògrad, i no per poc desenvolupat —petita empresa— sinó per beneficiari de l'enorme "tinglado econòmic" que ha crescut sota la dictadura.

L'esperit de la nova Constitució

La nova Constitució té, per tant, el màxim d'interès per als socialistes. Però seria un greu error que hi participéssim en la seva elaboració amb esperit sectari, oposant-nos a tot el que vagi en contra dels nostres exclusius principis. Igualment penso que seria un greu error de la dreta de deixar de banda les nostres posicions i elaborar una constitució exclusivament seva. Inevitablement la Constitució que es prepara ha de ser el producte d'un pacte, jo diria que la culminació d'un gran pacte de reconciliació. A la nova Constitució hi hem de cabre tots, sense excloure'ns mútuament. La dreta ha de pensar que no comptar amb socialiste i comunistes és no comptar amb mitja Espanya. Nosaltres hem de pensar que no comptar amb la dreta és excloure l'altra mitja. Aquest és l'esperit amb què dues parts hem d'anar a elaborar la nova Constitució.

En els últims 40 anys s'ha parlat molt de "el espíritu del 18 de Julio". Doncs bé, crec que per fer la nova constitució hem d'anar amb un esperit no ja tant sols contrari sinó completament antagònic. Amb l'esperit que el pitjor que li pot passar a un poble és enfrontar-se amb dos bàndols en una guerra civil. I el millor que li pot passar és enfrontar-se en dos, tres, quatre, etc., bàndols segons unes regles prefixades en una Constitució democràtica. Hem de fer una constitució on càpiga tothom, on cada classe, cada nacionalitat, cada sector de la societat espanyola tingui un canal a través del qual pugui expressar les seves aspiracions, on acomplir els seus objectius segons les lleis, no per la força sinó pel lliure consens, per la configuració d'àmplies majories.

I hem de fer una constitució que duri. Que tingui els suficients mecanismes de transformació —una constitució flexible— com per adaptar-se als esdeveniments, a la vida canviant dels pobles, a la vida canviant dels costums dels homes. La dreta seria, una vegada més, cega i criminal, si no deixés espai còmode a la classe obrera, als camperols, als professionals i capes mitges amb consciència socialista, al jovent, a les dones amb consciència de discriminades. La dreta, ha gaudit de privilegis quasi sense mida durant molts anys. Ara ha de pagar i adaptar-se a la nova situació. La Constitució ha de ser un conjunt de principis i de regles, com totes les constitucions— però també ha de ser un programa de renovació de la societat espanyola, un programa on cada nacionalitat i cada regió trobi camp lliure per a les seves aspiracions, on cada classe trobi un lloc per a desenvolupar-se.

En definitiva, ha de ser una Constitució feta a la mesura de la vida dels pobles que componen Espanya. On el revolucionari sigui acomplir-la i el reaccionari vulnerar-la.

Autonomia i Constitució

Rafael Ribó

Un dels problemes més importants que està plantejat a la tasca constituent a l'Estat espanyol és el de les autonomies, o sigui com la Constitució ha de recollir l'aspiració de les nacionalitats i regions de l'Estat espanyol a l'autogovern. Els resultats electorals del passat 15 de juny, a Catalunya sobretot, indiquen una clara voluntat d'un poble que vol governar-se, culminant aquests resultats 40 anys de lluita per la recuperació d'unes institucions d'autogovern. El problema té un abast general a tot l'Estat, en primer lloc perquè és impossible pensar en l'autogovern de Catalunya si no hi ha democràcia a l'Estat espanyol, i en segon lloc perquè el que cal és desmuntar l'aparell de l'estat centralista i autoritari que impedeix, i que ha impedit, el lliure desenvolupament dels drets individuals de tots els seus ciutadans i els drets col·lectius de les seves nacionalitats i regions. Per enfocar doncs, correctament el tema de les autonomies a la Constitució, cal en primer lloc, plantejar el problema de la democratització de l'estructura de l'Estat espanyol.

En el programa del nostre partit es parla d'un estat federal, de la necessitat d'un pacte lliure, sense coaccions entre les nacionalitats i les regions de l'Estat espanyol, que cedeixi a una estructura per sobre d'elles, l'Estat federal, una sèrie de competències. Nosaltres creiem que l'Estat federal és la solució més correcta al problema de la plurinacionalitat de l'Estat espanyol, però que avui el camí cap a l'Estat federal s'inicia amb les autonomies per les nacionalitats i regions. Per això parlem de l'Estat federal com a punt d'arribada, i de les autonomies com a punt de sortida; és el punt de sortida d'un procés llarg, complex, heterogeni, procés que s'expressa de forma desigual a les diverses zones de l'Estat espanyol com veurem tot seguit en l'anàlisi de les diverses propostes autonòmiques i de la seva aplicació a una o altra nacionalitat.

Conceptes

En el seu títol preliminar, la Constitució ha de tenir una declaració sobre l'existència de nacionalitats i regions a l'Estat espanyol. Per primera vegada els constituents han d'expressar el que és un fet públic i històric, com és la carac-

11 de Setembro
1977

terització de les diverses col·lectivitats que existeixen avui a l'Estat espanyol. El mot "nacionalitat" que fins ara ha estat un mot prohibit i perseguit, que ha estat substituït d'una manera púdica darrerament pel mot "regions", com veiem en el "Ministerio para las Regiones", ha d'aparèixer amb totes les seves lletres expressant aquesta realitat tan viva de pobles com el basc, el català i el gallec. Així doncs, en el títol preliminar de la Constitució caldrà fonamentar l'Estat espanyol en les seves nacionalitats i regions, a les quals, ja des d'aquest títol preliminar, s'ha de reconèixer la possibilitat d'organitzar-se en el règim d'autogovern més ampli.

El reconeixement d'aquestes nacionalitats i regions ve reforçat per la garantia constitucional que se'ls dona per obtenir uns poders polítics. La Constitució ha de ser garantia i al mateix temps el desenvolupament del marc on s'inscriguin aquests poders polítics d'autogovern. La Constitució és la llei suprema que garanteix els drets individuals, i també ha de garantir els drets col·lectius. No s'ha d'esperar que s'elabori una llei especial per a les "regions" on s'estipuli els requisits per a tenir una autonomia, sinó que és a la mateixa constitució on, amb caràcter general, ample i tot facilitant al màxim les possibilitats del seu desenvolupament, es trobi el capítol concret de les autonomies a través del qual cada nacionalitat i regió podrà elaborar el seu estatut. Una "Ley especial para las regiones" significaria, en primer lloc, rebaixar la categoria de les autonomies, donar-los categoria inferior a la constitucional. En segon lloc, seria posar a l'expectativa d'una voluntat de govern la solució d'un problema tan important per la constitucionalització democràtica de l'Estat espanyol. Si bé al títol preliminar s'ha de parlar de les nacionalitats i regions i s'hi ha de reconèixer aquest dret com a garantia constitucional, cal que hi hagi un títol concret on es parli de les autonomies, un títol sobre les nacionalitats i regions i el seu dret a l'autonomia. Tot un apartat de la Constitució. A d'altres apartats de la Constitució es farà referència a problemes que toquen directament l'autogovern de les nacionalitats. Un primer problema és la definició de la comunitat espanyola. Si parlem de les nacionalitats i regions caldria evitar el terme "Nación española", perquè entraria en contradicció amb el de "nacionalitat". Així mateix caldria evitar l'ús del mot "regió" en la seva concepció política. El mot "regió" per despersonalitzar les nacionalitats és inacceptable, pel que té de menyspreu polític i constitucional de les aspiracions d'aquests pobles. Igualment caldrà que hi hagi una coherència en tot el redactat de la Constitució respecte a aquesta terminologia enunciada al principi. També és cert que en el primer capítol de la Constitució quan es

parli dels signes d'identitat de l'Estat espanyol, caldrà que hi hagi una definició sobre les llengües, garantint constitucionalment, ja des d'ara, l'oficialitat de cada una de les llengües de les nacionalitats. Però el més important, el que anem a tractar en aquest article són els punts bàsics de títol concret sobre les autonomies. En aquest títol, s'ha de preveure l'elaboració dels estatuts, la definició de les regions i nacionalitats, els poders que se'ls transferirà, les institucions d'autogovern, les hisendes, les possibles reformes i canvis als textos dels estatuts, i per últim les relacions d'aquests poders autonòmics amb el poder central.

Inici del procés autonòmic

En primer lloc, cal considerar el problema de l'establiment de les autonomies. Sobre quines bases territorials definirem les nacionalitats i les regions de l'Estat espanyol. Quines són les unitats que podran gaudir d'autonomia. D'una manera simplista i ràpida, es podria triar la solució italiana, o sigui que la Còstitució definís ja en una llista les regions i nacionalitats que configuren avui l'Estat espanyol. Però això comporta dues dificultats: a) definir què és nacionalitat i què és regió, quina comunitat és una nacionalitat i quina és una regió seria entrar en un maremagnum de límits territorials i privilegis polítics que poc ajudarien a un debat democràtic i a l'avenç en un tema tan polèmic com és el de les autonomies; b) però també definir unes zones concretes, uns territoris o uns àmbits territorials sobre els quals pot haver-hi poders autonòmics, és encetar un debat polític inacabable en zones conflictives (Cantàbria, Navarra respecte Euskal-Herria, la Rioja, la Manxa, la mateixa existència de Madrid, etc.), qüestions que endarreririen el debat constitucional i al mateix temps potser farien esclatar de manera artificial una polèmica allunyada dels moviments polítics de reivindicació. És per això que la solució italiana, tan idònia sobre el paper, no és aplicable a l'Estat espanyol i caldria començar el procés autonòmic des de la base. La Constitució ha de garantir l'inici del procés autonòmic a través de l'existència d'uns moviments polítics reals, tot constitucionalitzant els que existeixen al carrer. Que des dels municipis, des de la participació d'uns percentatges del cens electoral de cada una de les nacionalitats o regions existents avui es pogués iniciar el procés autonòmic. Que quan dos terços, per exemple, d'una província o d'un conjunt de províncies limítrofes, que representessin dos terços del cens electoral de cadascuna d'elles, ho demanessin, s'iniciés així el procés autonòmic, el procés per l'elaboració d'un estatut. El més lògic és que, una vegada reconegut el dret a l'estatut

d'aquest àmbit concret que ho ha demanat, es convoquessin eleccions a una Assemblea Autònoma Provisional. El poble legitimaria uns representants amb un objectiu concret i sobre un abast territorial determinat a fi que aquests representants poguessin iniciar l'elaboració d'un text d'estatut d'autonomia. Aquesta Assemblea s'encarregaria, no solament d'elaborar el text, sinó de portar-lo a votació davant de tot el poble d'aquell àmbit concret, o sigui de buscar la seva reafirmació, o plebiscit democràtic. L'estatut així definit i elaborat cal que sigui constitucional, que tingui en compte el marc que se li ha imposat des de la Constitució, que no atempti contra cap dels principis constitucionals, tot respectant sempre la Constitució com a llei suprema. Així pot passar per un darrer sedàs la seva aprovació a nivell d'Estat i la seva promulgació com a llei constitucional o llei orgànica, la millor garantia per les aspiracions autonòmiques.

Abans d'entrar en el tema de l'aprovació de l'estatut, hem d'analitzar alguns problemes secundaris d'aquesta primera fase autonòmica. Hi ha zones territorials que no s'escauen exactament dins una província, o que van a cavall de diverses províncies, i que serien susceptibles de constituir-se també en entitats autonòmiques; caldrà doncs, que la Constitució prevegi la possibilitat que un conjunt de municipis amb un mínim d'habitants també iniciï aquest procés i, sobretot, caldrà preveure la possibilitat que un municipi o conjunt de municipis, previ pronunciament polític, referèndum i aprovació per part de les entitats autonòmiques implicades, i de les Corts, puguin canviar d'àmbit autonòmic. Un segon problema se'ns presenta amb la possibilitat d'existència de règims transitoris. La Generalitat Provisional de Catalunya, posem pel cas, haurà d'ésser agent impulsor també de l'autonomia. La constitució, doncs, a les seves normes transitòries, ha de preveure que, en aquelles zones on ja existeixin organismes d'autogovern, siguin aquests els que, sota control parlamentari i sota el principi democràtic, iniciïn la feina d'elaboració de l'estatut que als altres indrets s'encarregarà a les Assemblees Autonòmiques Provisionals.

Aprovació dels Estatuts

L'Estatut doncs, pel fet d'ésser un text constitucional, ha de ser aprovat i promulgat a nivell d'Estat. Aquí hi haurien tres camins a seguir, un dels quals s'imposa per raons polítiques i de tècnica constitucional.

1) Ens podriem acollir, en primer lloc, al camí existent quan la 2.ª República: l'estatut entraria a les Corts per a ser discutit i reelaborat en una comissió concreta. Es discutiria article per article i s'aprovaria finalment després de les corresponents esmenes. Aquest camí seria inacceptable, perquè en certa forma les Corts podrien distorsionar el contingut autonòmic que cada poble s'hauria donat a través dels seus representants.

2) Un camí, a l'altre extrem, seria el de promulgar directament el text de l'estatut aprovat per l'assemblea autonòmica i votat pel poble en la mesura que no fos anticonstitucional, en la mesura que el Tribunal de Garanties no el declarés en contradicció amb la Constitució. Aquest camí, que sembla el més àgil, té el greu inconvenient que l'estatut queda com una llei regional indefensa davant de les possibilitats d'ingerència del Parlament de l'estat en qualsevol dels seus apartats.

3) Per això sembla que un tercer camí sigui el més idoni a l'Estat espanyol. L'estatut (aquesta és la fórmula italiana) aniria a les Corts per a ésser aprovat o rebutjat en bloc amb una votació del Congrés de Diputats. El Congrés de Diputats seria l'encarregat de vetllar per la constitucionalitat de l'Estatut, però sense poder-hi fer cap esmena. Només s'hauria de pronunciar després d'un debat polític sobre si el text elaborat en aquella entitat autonòmica concreta respecta o no la Constitució. Si la respecta, la cambra només fa que ratificar-lo amb una votació, i així el promulga com una llei orgànica o llei constitucional de l'Estat. Si no la respecta, la cambra, tot argumentant en quins punts la llei és anticonstitucional, el retorna per a la seva rectificació a l'Assemblea Autonòmica Provisional.

Aquest seria el procés per iniciar les autonomies i per aprovar els textos corresponents. Evidentment, ha de quedar molt clara una voluntat decidida per part de l'Estat d'aconseguir una autonomies completa de totes les nacionalitats i regions. Deia al principi que el problema no és solament el de les aspiracions d'uns pobles concrets, sinó la democratització d'un Estat autoritari i fortament centralitzat. Per això caldrà que la Constitució prevegi que el Congrés de Diputats se senti dipositori de la voluntat autonomista, perquè en aquelles zones on no s'entengui aquest procés d'una manera política des de la base per part dels seus representants, el Congrés pugui després dels seus corresponents debats polítics, impulsar la creació d'organismes autonòmics. El Congrés pot consultar, en els respectius ajuntaments, a les

forces polítiques, però haurà de ser qui vetlli i garanteixi el progressiu avenç del règim autonòmic. Així es combinaria el reconeixement polític d'uns moviments nacionalistes i regionalistes avui existents i amb força al carrer amb la necessitat general, sense privilegis, que a l'Estat espanyol s'arribi a la plena constitucionalització i organització sota el principi autonòmic.

Institucions

Dit això, caldria veure com un segon apartat quin tipus de règim autonòmic es va a establir. La solució italiana que alguns han propugnat per respectar l'existència de nacionalitats i regions, és rebutjable per les mateixes raons per les quals abans rebutjàvem la separació constitucional entre nacionalitats i regions. No pot haver-hi uns estatuts especials i uns estatuts ordinaris, reconeguts així per la Constitució, perquè no hi pot haver, ni és fàcil de realitzar, la divisió de les nacionalitats i regions adjudicant més poders a unes que a les altres. És la mateixa praxis política i la dinàmica d'aquestes col·lectivitats allò que conduirà a uns estatuts més o menys amples, sempre amb la garantia constitucional que no hi hagi cap privilegi, que hi hagi les mateixes possibilitats per a tothom.

La Constitució ha d'obligar que aquests estatuts siguin evidentment democràtics, que les institucions que contemplin siguin institucions emanades de la sobirania popular amb ple control dels representants elegits. Al mateix temps, la Constitució ha de garantir que més enllà d'aquest condicionament democràtic (el qual es pot emfatitzar en les institucions parlamentàries com a dispositàries de la voluntat del poble) s'ha de permetre a cada entitat autonòmica la més absoluta capacitat i llibertat d'auto-organització; correspon a cada entitat autonòmica, sota el principi democràtic, la definició de les seves institucions, de les relacions entre les mateixes, dels diversos controls democràtics. Es pot recomanar l'existència d'una Assemblea o Parlament, d'un Consell de Govern i d'un President de l'entitat autonòmica. Seria l'esquema més simple i més fàcil de desenvolupar, però a partir del qual cada entitat autonòmica elaborarà en concret els lligams entre aquestes institucions.

Competències

Aquestes institucions tindran uns poders segons la Constitució i l'elaboració de l'estatut. A un règim d'autonomies, la

Constitució ha de preveure quines són les competències reservades a l'Estat, quines són les competències que es compartiran entre l'Estat i els poders autonòmics, i quines són les competències reservades exclusivament al poder autonòmic. Aquí cal també definir uns criteris generals abans d'enumerar aquelles competències.

La Constitució hauria d'emmarcar els mínims que ha de tenir l'Estat a les seves mans i els màxims que poden tenir les entitats autonòmiques. L'Estatut serà més o menys ample segons la voluntat de cada un dels pobles, a l'hora d'elaborar-lo, per a acollir-se a més o menys competències d'aquelles que la Constitució reservarà a les entitats autonòmiques.

Son competències irrenunciabls de l'Estat, les relacions i representacions internacionals, l'exèrcit i la defensa, el dret a la nacionalitat, les finances de l'Estat, la immigració i l'emigració, el règim arancelari i de duanes. Serien competències compartides aquelles en què l'Estat legisla i la Generalitat executa.

Un segon apartat pot servir per definir les competències compartides segons dos principis; a) Aquelles en què l'Estat hauria de legislar les lleis-marc i les entitats autonòmiques podrien legislar les normatives concretes per aplicar aquelles lleis-marc per desenvolupar-les i al seu torn també, s'encarregessin d'executar-les sobre aquestes matèries. Són matèries susceptibles de ser acollides en aquest apartat de competències compartides: la planificació econòmica, l'ordenació financera i fiscal, la regulació de les condicions mínimes per l'exercici dels drets de la persona, la política d'ocupació i formació laboral i lluita contra l'atur, la titulació professional i l'habilitació per exercir aquelles professions i el control sobre els mitjans de comunicació i la regulació dels espectacles. b) serien matèries que l'Estat legislaria d'una forma completa, no només les lleis-marc, i les entitats autonòmiques executarien, les següents: Transports i comunicacions, obres hidràuliques d'interès general, política d'energia general, sanitat exterior, propietat intel·lectual i industrial, la legislació penal, mercantil i processal, i registre civil.

Per últim serien competències pròpies de les entitats autonòmiques sobre les quals podrien legislar i executar en plena autonomia: l'ordenació dels seus organismes, de les seves institucions, l'organització de les entitats territorials, en especial dels municipis, l'ordenació del sector públic de la regió autònoma, l'ordre públic interior, el dret civil i hipote-

cari, la sanitat pública i la política d'higiene, el turisme, els esports i el lleure, l'urbanisme i el medi ambient i la política territorial en general, els transports i les obres públiques en el seu àmbit, la defensa i la gestió dels recursos naturals, la política de l'ordenació de les institucions d'estalvi, i l'ordenació de les pensions i subsidis de la Seguretat Social i el règim de mutualitats i cooperatives. Val a assenyalar que aquí hi ha dues o tres competències de difícil emplaçament i que provocaran fortes polèmiques en la tasca constituent.

Les més polèmiques són sens dubte, ordre públic, (la necessitat que les entitats autonòmiques tinguin un control complet sobre les forces d'ordre públic en el seu territori), l'ensenyament, (que hauria d'estar en mans de les entitats autonòmiques en tots els seus apartats, excepte pel que fa a la titulació i habilitació professional), el control sobre els mitjans de comunicació, especialment la T.V., i per últim els problemes derivats dels impostos, de la hisenda i de les cotitzacions de la Seguretat Social en la mesura que afectin el desenvolupament legislatiu i executiu de serveis públics i prestacions socials.

Hisenda

És aquest, el tema de la hisenda, un tema importantíssim, que mereixeria un llarg i extens article sobre el tractament constitucional de les autonomies. Jo em limitaré a citar els tres o quatre principis fonamentals que han de definir la hisenda autonòmica. Nosaltres estem per la combinació de la unitat fiscal amb la sobirania fiscal de les entitats autonòmiques. Ha d'haver-hi una unitat a l'Estat espanyol, una unitat impositiva, un mateix tipus d'imposició, fixat per l'Estat. Però s'ha de concedir a les entitats autonòmiques la pleníssima sobirania de recaptació, gestió i liquidació dels impostos. Pensem, a Catalunya, en l'eficiència i racionalitat que podríem introduir en el sistema fiscal, si fóssim nosaltres, a través de les institucions democràtiques, qui controléssim tots els pagaments a la hisenda. Aquesta hisenda ha d'ésser per les entitats autonòmiques suficient per als seus serveis, principi que sembla racional i que no ha estat sempre respectat, i que quan la República va ser realment infravalorat, posant molts obstacles i entrebancs a la lliure actuació de la Generalitat de Catalunya. Però al mateix temps ha de ser una hisenda que expressi la màxima solidaritat entre les entitats autonòmiques, entre les nacionalitats més desenvolupades i les regions més subdesenvolupades de l'Estat espanyol. Per això, proposem la creació d'una Cambra de compensa-

ció on es vagin a regular aquests desequilibris d'inversions i es pugui expressar la solidaritat amb uns transvasaments de capitals entre les entitats autonòmiques.

En principi, les hisendes autonòmiques s'haurien de nodrir d'uns determinats impostos reservats exclusivament per a elles i d'uns impostos que serien compartits entre l'Estat i les entitats autonòmiques. Una vegada feta aquesta separació, l'entitat autonòmica gaudiria d'uns percentatges suficients per a les seves despeses, d'uns percentatges de recaptació que anirien a raure a les caixes de l'Estat per a despeses generals de l'Estat i un percentatge de la seva recaptació anirien a raure a la Cambra de compensació per tal que les entitats autonòmiques poguessin contribuir a reequilibrar les economies de tots els pobles de l'Estat.

Relacions interautonòmiques: Senat?

Els conflictes derivats de l'actuació de les entitats autonòmiques entre si i amb l'Estat s'haurien de resoldre en el Tribunal de Garanties Constitucionals. Per a aquestes tasques, compensació entre les nacionalitats i regulació dels conflictes, alguns propugnen l'existència d'una segona Cambra o Senat de les nacionalitats.

El Senat, que estaria plenament justificat en un sistema polític federal, sembla una institució artificial pel que fa a un estat autonòmic. Sobretot si tenim en compte que les economies les hem definit com un punt de partida que no començarà ni s'endegarà d'una forma igual i uniforme a l'Estat espanyol, tot i que s'expressi en la Constitució la voluntat d'autonomitzar tot l'Estat.

Semblaria, doncs, que per una primera fase l'existència d'una Cambra de compensació pel que fa a la hisenda i un Tribunal de Garanties constitucional pel que fa als conflictes entre les entitats autonòmiques o entre aquestes i el poder estatal podria solucionar el problema d'uns organismes de regulació. Però que a mesura que s'avancés en el procés autonòmic i que quan aquest fos culminat, el Senat seria el primer pas ja federalitzant. La convocatòria a eleccions d'un Senat significaria la representació ponderada de les nacionalitats i regions i expressaria aquesta dimensió de l'estructura de l'Estat. És aleshores quan el Senat cobraria pleníssima vigència i seria l'encarregat d'una manera uniforme de solucionar aquells problemes que comporta l'organització autonòmica de l'Estat.

L'altra perspectiva de consideració del problema del Senat és la possibilitat que les forces predominants avui a les Corts imposin la continuïtat d'aquesta segona Cambra. Aleshores és quan hauríem d'entrar en el debat sobre quines funcions ha de tenir aquesta segona Cambra i quina ha de ser la seva representació. Insistiria que hauria de tenir una representació ponderada respectant la diversitat de nacionalitats i regions, i per no repetir l'esquema proporcional exacte de la primera Cambra, ni tampoc per no anar a raure a una igualtat absoluta entre nacionalitats i regions que desproporcionaria el vot de les diverses nacionalitats i regions, el de les més poblades respecte a les menys poblades. Aquesta segona Cambra ha de servir principalment per solucionar el problema a les nacionalitats i regions. Un problema inicial per crear aquesta segona Cambra, si no hi ha autonomies a tot l'estat, es el de la delimitació de les circumscripcions electorals per elegir els representants que han d'acudir a aquesta segona Cambra. L'elecció s'hauria de basar en les circumscripcions provincials, mentre no hi haguessin entitats autonòmiques. Les circumscripcions provincials serien un mal menor respecte a l'altra possibilitat, que seria la de basar-se en les regions històriques tan discutides en moltes zones de l'Estat espanyol.

Reforma i suspensió

Queda per últim un gran bloc de temes que la Constitució hauria de tractar respecte a les autonomies, que són el de la reforma dels estatuts, el de la possibilitat de la suspensió dels mateixos i les normes transitòries.

Els estatuts hauran estat elaborats per una voluntat autonòmica de cada una de les nacionalitats i regions. Aquesta voluntat autonòmica haurà coincidit amb la voluntat de les Corts que analitzant la seva constitucionalitat els aprova definitivament. Per la reforma, la constitució hauria d'estipular també una concurrència d'aquesta doble voluntat. En primer lloc que la iniciativa de reforma estigués sempre en mans de les entitats autonòmiques i que les Corts tinguessin el paper de controlar la constitucionalitat d'aquella reforma. En cap cas s'hauria d'admetre que el poder de l'Estat pogués arbitràriament suspendre les facultats autonòmiques, en la mesura que són falcutats reconegudes en la constitució i elevades a nivell constitucional. Recordem que quan el Govern de la República suspen l'Estatut d'autonomia a Catalunya abans dels fets d'octubre de 1934, dos anys més tard, el Tribunal de Garanties, amb una sentència ja històrica, es

pronuncia per l'anti-constitucionalitat d'aquella suspensió i per la continuïtat de vigència de l'Estatut d'autonomia.

Conclusió

En resum, és amb aquesta perspectiva d'uns estatuts elaborats des de la base, respectant els fenòmens polítics existents, la diversitat de consciències col·lectives i la diversitat d'aplicació d'un marc genèric per a tots sense privilegis, que podem avançar des d'un Estat espanyol fortament centralitzat i autoritari, passant per unes autonomies progressives, cap al pacte lliure i federal de l'Estat espanyol. Caldria dir en aquesta darrera instància que és possible que diverses entitats de col·lectivitats poguessin desfer els seus estatuts i elaborar-ne un que els englobés a tots d'una forma confederada o més progressiva que no pas els estatuts inicials. Em refereixo al problema de Navarra respecte d'Euskal-Herria, o el problema encara més important per a nosaltres dels Països Catalans. Aquesta seria la forma més democràtica d'avançar cap al pacte sobirà entre les unitats que demà han de formar la lliure convivència de l'Estat Espanyol.

15-J: La desfeta de les línies Lerrouxistes

Manuel L. Vidal

El quinze de juny es va produir no només la derrota del franquisme a mans de les forces democràtiques: entre altres derrotes secundàries, però prou importants, el vot del 15-j va significar una desfeta en les línies lerrouxistes, neo-lerrouxistes (1) o amb perill de jugar a un cert lerrouxisme fins al punt que, si bé no es pot garantir que aquest fenomen no reaparegui en el futur, sí que és ben segur que la desfeta ha estat ara per ara total; perquè no era una sinó dues, les ofensives lerrouxistes abans de les eleccions i totes dues han fracassat.

La primera línia lerrouxista

L'alarma es va donar a Santa Coloma i a d'altres ciutats dels voltants de Barcelona quan es varen conèixer els intents de la fraguista Reforma Democràtica d'impulsar centres andalusos —amb joc de “bingo” com a reclam, amb la col·laboració a certa distància del locutor de Ràdio Peninsular Juan de Dios Ramírez-Heredia—. (Reforma Democràtica va tractar també per aquells dies de fer-se amb la revista Grama de Santa Coloma). Però la por de la divisió de la classe obrera per la llengua —o almenys l'erosió de la unitat— es va sentir unes setmanes després per la desconcertant irrupció en escena del professor de Dret Polític de la Universitat de Barcelona, José Acosta, que amb la bandera d'Andalusia a una mà i la representació del Partido Socialista de Andalucía a l'altra, va centrar els seus atacs inicials sobre un passatge del llibre “La inmigración en Catalunya” de Jordi Pujol: l'impacte de les conferències públiques d'Acosta a Santa Coloma i Cornellà, i d'altres llocs, en aquells dies d'octubre i novembre del 76 i febrer i març del 77, destil·laven un aire preocupant amb frases esgarrifoses que per més que Acosta insistís —i tothom se'l creia— en el fet que no tenia la voluntat de dividir els treballadors, provocava la generalització de l'alarma inicial. Aquest aire lerrouxista ja es va fer irrespirable a certs nivells quan el PSA llençava pels barris obrers d'Esplugues una octaveta denunciant “el deshaucio de un obrero andaluz con cuatro hijos a manos de un capitalista catalán” que, com agreujant anecdòtic, es deia “Pujol” de segon cognom. A

Mataró es convocaven actes folklòrics andalusos que mai ningú no s'havia preocupat de convocar fins a aquells moments, etc.

La reacció va ser polèmica però efectiva. A la campanya de premsa que sortia de les mateixes ciutats més sensibilitzades per aquest problema i que es reforçava amb articles de fons en oberta polèmica —l'article d'en Pujol responent a José Acosta n'és un exemple— es va afegir unes transcendents visites que arribaren d'Andalusia, Galícia, etc. Essencialment, a part de les declaracions a Barcelona del secretari del PC de Galícia, Santiago Álvarez, i dels seus contactes a barris de l'Hospitalet, etc. la presència a Barcelona del líder de CC.OO. i membre de l'Executiu del PC, Fernando Soto, va ser decisiva. A Cornellà, a Santa Coloma, en el debat del Club Mundo i per tot arreu on va poder parlar, en Soto va donar, amb accent andalús, la mesura del que és la integració dels andalusos a Catalunya sense desentendre's d'Andalusia en el marc de la lluita per la recuperació dels drets nacionals del poble català.

A ensorrar la primera ofensiva també hi va contribuir, sense voler l'antidemocràtic ajuntament de Santa Coloma en fer-se ressò —particularment el regidor falangista Matés— de les tesis d'Acosta. Acosta va reconsiderar la situació i si és cert que ni les seves intencions ni el seu llenguatge eren els dels fraguistes, potser el falangista Matés amb el seu oportunisme el va ajudar a comprendre com era, de perillós, encendre aquell tema. Amb tot això, l'ofensiva lerrouxista, la primera, quedava col·lapsada.

La segona línia

La situació, encara que molt diferent, es va tornar a plantejar a les eleccions legislatives. Acosta, socialista, no va renunciar a presentar-se per Barcelona —"Andalucía no puede permitirse el lujo histórico de desperdiciar la posibilidad real, muy real de un acta de diputado por Barcelona"— però no apareix a les llistes dels Socialistes de Catalunya, ni a les de la Unitat Socialista, tot i que el seu partit feia amb el PSP candidatura a Andalusia: Acosta era el candidat número set de Pacte Democràtic, fetes les paus ja amb en Jordi Pujol. Per altra banda, Ramírez Heredia, oblidava la seva relació amb el fraguista Club Àgora i es col·locava a les llistes de la Unió de Centre Democràtic. En un altre nivell encara alguns observadors polítics denunciaven com a lerrouxistes les declaracions a la premsa del monàrquic liberal, Antoni de Senillosa.

El que alguns van qualificar com la "segona línia llerrouxista" tenia ben poc a veure amb la primera. Objectivament per la situació a les llistes de UCD i del Pacte "de los tres andaluces bien conocidos en Catalunya —Acosta, Ramírez Heredia i Jiménez de Parga—," segons deia el setmanari "Tierras del Sur" les tesis d'andalucisme expressades fins a aquells moments buscaven el vot moderat, centrista, —de centre-dreta i centre-esquerra es podria dir—, dels andalusos a Catalunya. El setmanari "Tierras del Sur" de venda abundant a la comarca de Barcelona publicava lletres dels seus lectors com la següent: "Desconozco si existen en las listas electorales otros andaluces, además de Acosta, Heredia y Jiménez de Parga aunque me da la impresión de que si existen están poco identificados con Andalucía (...) Se puede sacar una triste conclusión y es que, desgraciadamente, una vez más se ha cumplido el triste pronóstico de que a pesar de ser un millón de andaluces en Catalunya, los partidos catalanes y los partidos sucursalistas no han tenido en consideración a nuestra importante población. (...) Se confirma la desgracia de los andaluces en España: ser simples comparsas de los intereses del capitalismo, del centralismo de Madrid, y de las propias regiones capitalistas de España. Por eso, antes de que seamos engañados los andaluces en Catalunya..." L'acompanyament del llenguatge llerrouxista a la recaptà de vots moderats dels andalusos era ben clara, encara que s'ha de dir que particularment José Acosta, en els seus mítings electorals no va emprar aquest llenguatge ni el que ell mateix utilitzava mesos abans.

A milers de mítings, de papers escrits i premsa de partits es va donar resposta durant la campanya a aquesta segona ofensiva, podent-se dir que no hi va haver un sol míting on no es dediqués uns minuts a aquest tema. Gregori López Raimundo pocs dies abans de començar la campanya deia a Gavà davant de més de cent mil treballadors de la comarca del Baix Llobregat que "el PSUC, el més català dels partits catalans, havia donat als immigrants un marc des d'on lluitar per la seva dignitat de persones i de treballadors". En aquest sentit la visita de Santiago Carrillo al Parc de la Ciutadella i les dues visites de Felipe González reforçaren aquesta línia.

Els resultats parlen clar

El resultat de les eleccions explica prou clarament la desfeta de les línies llerrouxistes: és difícil de dir quants dels 328.707 vots de la UCD a la circumscripció de Barcelona i quants dels 331.318 del Pacte Democràtic van estar

guanyats per la presència de Ramírez Heredia i Acosta respectivament a les seves llistes. Però si que són prou clars i significatius els resultats obtinguts a Cornellà i Santa Coloma per aquestes dues formacions.

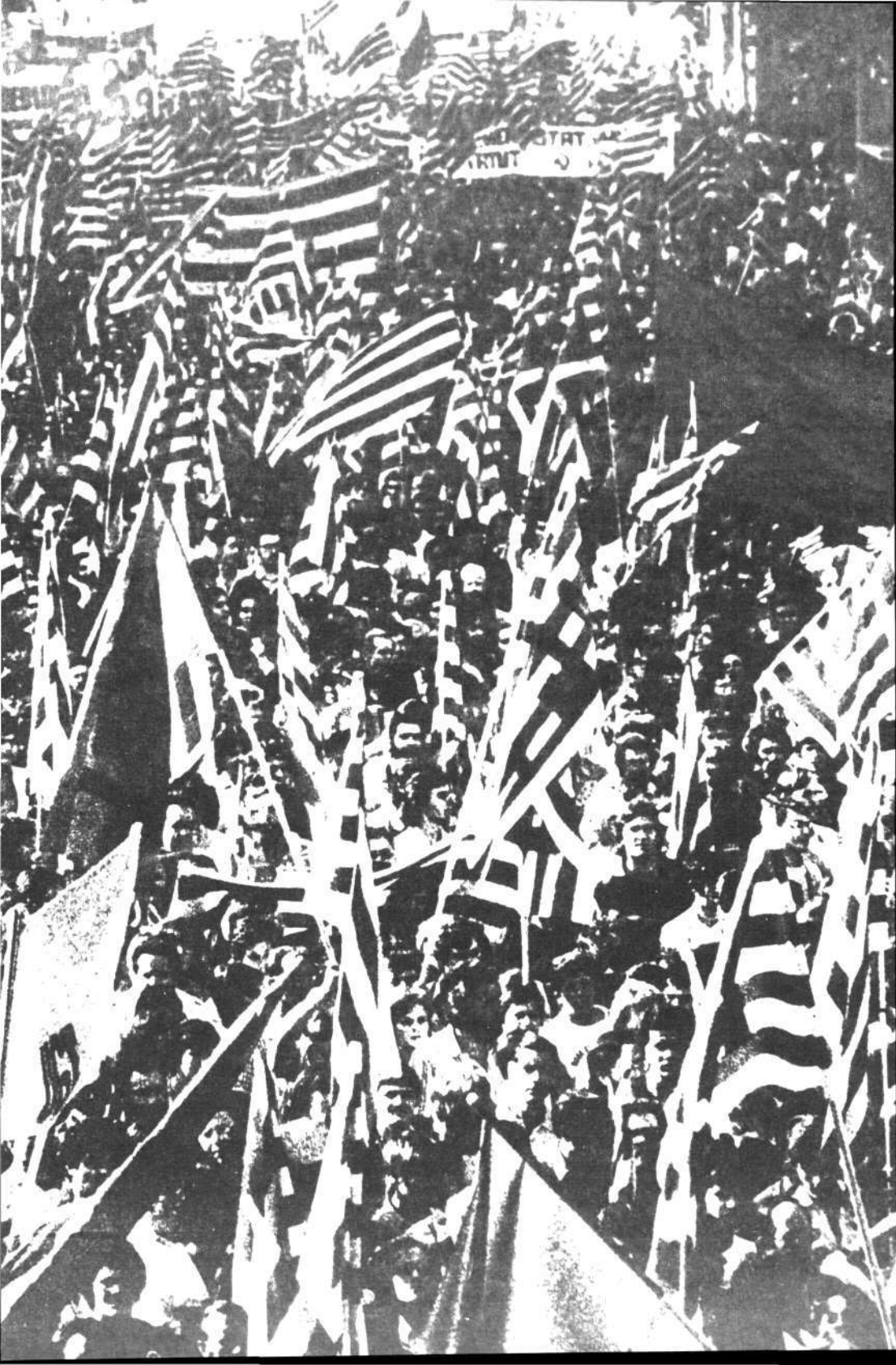
	Pacte	UCD	PSUC	PSC-PSOE
CORNELLÀ	4,7	12,1	33,5	41,6
SANTA COLOMA	3,4	10	31,3	45

A Santa Coloma, a excepció del barri Centre on el Pacte va obtenir gairebé un 14%, és a dir en el barri de més població catalanoparlant, en cap dels altres barris, on presumiblement l'audiència d'Acosta era molt més alta, el Pacte no arribà en cap cas al 4%. A Cornellà, amb un centre similar, el PDC obtingué menys d'un 12% i a la satèl·lit de Sant Ildefons el partit d'Acosta Sánchez va treure menys d'un 2%.

La Unió del Centre Democràtic es va mantenir al voltant del 10% sempre amb variacions de dos o tres punts amunt i avall a tots els barris de Santa Coloma i Cornellà, pujant més en aquells on la comunicació és més difícil i l'impacte de la TV és més alt. Però en qualsevol cas no hi rastre que la presència de Ramírez Heredia, i fins i tot de Jiménez de Parga, hagi estat significativa a cap barri obrer de les dues poblacions.

En canvi, sí que tot indica que el PSOE va canalitzar molts vots dels andalusos que van anar a sentir a Acosta i Ramírez Heredia. S'aprecia tant a Cornellà com a Santa Coloma que els barris obrers i amb més nombre d'immigrants, —per tant amb més vots PSOE—, van ajudar els resultats dels barris centre de parla catalana i castellana alhora, —per tant presumiblement amb més vots PSC—, per aconseguir els alts promitjos dels socialistes a totes dues ciutats. Ni el lerroxisme, doncs, ni les temptacions lerrouxistes són aconsellables a Catalunya, com es pot veure.

(1) Emprem aquí el terme "lerrouxisme" o "neo-lerrouxisme" perquè així ha qualificat el poble i la premsa diària els discursos amb un contingut que recordés el "lerrouxisme", encara que el fenomen no s'hi ajustés ni fos una transposició històrica correcta.

La crisi dels diaris a Catalunya i la lluita per l'hegemonia en els mitjans d'informació

Andreu Claret Serra

"Tal vez nunca antes la contrarrevolución hizo un uso tan a fondo, tan masivo, tan perturbador y demoledor de los medios de comunicación de masas, lo cual constituye otra página digna de minucioso estudio por parte de los revolucionarios"¹.

Volodia Teitelboim

"En los países capitalistas, de manera general, esos medios de comunicación (la televisión, la radio y, en una menor medida, la prensa) son hoy el más peligroso **opio del pueblo**"².

Santiago Carrillo

"Si los medios de comunicación de masas no ponen en vigor las **pautas de profesionalismo**, entonces la alternativa podría ser la **regulación por el gobierno**"³.

Comisión Trilateral

Aquestes tres cites, aparegudes recentment en textos signats per comunistes —en els dos primers casos— i per representants destacats de l'imperialisme —en el tercer— són la prova palesa que s'està lliurant un combat important al si dels mitjans de comunicació. Expressen també que aquest combat és desigual. A Xile, les forces reaccionàries van preparar l'11 de setembre de 1973 amb una intensa campanya que comptava amb una majoria dels mitjans de comunicació (ràdio, televisió i premsa escrita)⁴. Als Estats Units, després de l'affaire Watergate, els sectors més retrògrades del complex polític-militar veuen en alguns mitjans un enemic que cal emmordassar. Carrillo, finalment, pensant en Europa occidental, dóna una visió pessimista de la contribució dels mitjans de comunicació al progrés històric i social fent, però, una certa distinció per a la premsa escrita. En tot cas, la juxtaposició intencionada de les tres cites ens obliga a situar-nos en el terreny de "l'anàlisi concreta" per a

enfocar la qüestió des de l'òptica catalana. I, sobretot, per a defugir de la concepció esquemàtica que presenta el conjunt de l'aparell comunicacional com a un instrument al servei de les classes dominants.

Aquesta és una concepció que troba un cert fonament en el paper contrarrevolucionari que han jugat fins ara els mitjans de comunicació fins a la seva substitució pel nou poder polític o fins a la victòria de les forces reaccionàries. És, a més a més, una idea que pua noves comprovacions empíriques en la crisi a la qual està subjecta la premsa en els darrers temps a la majoria de països capitalistes, com a conseqüència de l'augment dels costos, i en el procés de contínua concentració monopolística que afecta la premsa escrita. Però és una idea esquemàtica, que no recull la realitat en tota la seva complexitat i que, sobretot, no contribueix ni gota a bastir una perspectiva revolucionària en el camp dels mitjans de comunicació d'acord amb el projecte polític global del PSUC, d'acord amb la via democràtica al socialisme.

I, no solament pel que diu la Trilateral (que ja expressa de tota manera com, fins i tot al cor de l'Imperialisme, una part dels mitjans de comunicació escapen, en un moment determinant, al control del poder i juguen un paper positiu) sinó també pel que passa al nostre país on el combat polític d'aquests últims anys contra el franquisme i la lluita per la consolidació de la democràcia posen de relleu l'existència de falles, de possibilitats d'intervenció, de possibilitats de lluita, en el camp dels mitjans de comunicació per a evitar que aquests expressin només els interessos del gran capital —en les seves diferents opcions polítiques— i per a aconseguir eixamplar l'espai d'aquells mitjans que contribueixen a l'enfortiment i a l'avenç de les forces democràtiques.

Els mitjans de comunicació són, en definitiva al nostre país un camp d'aspre disputa política i ideològica entre el gran capital, partidari de controlar, retallar, ofegar la nova democràcia, i les classes populars interessades en la consolidació de les noves institucions i en la seva intervenció creixent en l'àrea econòmica i social. Constitueixen un d'aquells aparells ideològics d'estat en el qual la disputa és més visible i on les noves correlacions de forces i les noves aliances polítiques sorgides de les eleccions del 15 de juny s'expressen amb més claretat. Aquesta lluita afecta de manera molt desigual els diferents mitjans, siguin provats o estatals i segons es tracti de la televisió, la ràdio o els mitjans escrits.

En aquest article analitzarem només el que passa als mitjans escrits, cenyint-nos a la premsa diària editada a Catalunya (en castellà o en català) com un dels camps on apunten canvis substancials. Abans, però, repassem els trets fonamentals de la "crisi de la premsa diària" a Europa, i a la resta d'Espanya, avui, perquè molts dels fenòmens que s'hi manifesten són punts de referència per al nostre propi futur.

Europa: creixent concentració monopolística

El procés de concentració monopolística de les empreses editores de diaris i propietàries d'agències informatives no para a tot Europa i als països capitalistes en general. La desaparició continuada de periòdics n'és l'expressió més palesa: a principis de segle, França disposava de més de quatre-cents diaris; avui aquests no passen de cent. Els 225 diaris que s'editaven a Alemanya Federal l'any 1954 han quedat reduïts (1976) a 121. A Itàlia, els darrers mesos han vist desaparèixer diaris importants como **Il Momento Sera**, **Il Globo**, **Giornale d'Italia** i d'altres...

Però la concentració no s'expressa només per la mort de diaris sinó també, i sobretot, per l'absorció dels periòdics independents (en el sentit de no lligats a cap gran grup oligopolístic o polític) per part dels "grans" de la premsa cada cop més grans.

Ja, no es tracta només de la República Federal Alemana amb la seva coneguda cadena Springer, que controla més del 40 per cent de tots els diaris i setmanaris editats a la RFA, a més de nombroses editorials, distribuïdores, imprentes i, àdhuc, fàbriques de paper (a Suïssa) que també pertanyen al **Konzern** d'Axel Springer. La concentració s'accentua a tots els països capitalistes, en aquesta mateixa direcció d'acaparament de mitjans i d'integració d'activitats múltiples en el sí de **holdings** que dominen totes les activitats productives relacionades amb la premsa: als Estats Units el grup Gannett Newspapers controla 56 diaris, el grup anglonordamericà de Roy Thompson, 43, etc., sense parlar de cadenes com la de Scripps-Howard que, a més de posseir 31 diaris nordamericans, controlar diverses emissores de ràdio i canals de televisió, té en mà el 95% de les accions de la United Press Internacional, l'agència de notícies més important de tot el món que subministra informació exclusiva a milions d'éssers humans cada dia. A Gran Bretanya, per no anar tan lluny, el 86% de la tirada de tots els diaris i dominicals està sota el control dels quatre grups principals de la premsa

anglesa. A França, també, malgrat que el fenomen no és tan accentuat com a Anglaterra o als Estats Units, les 15 principals empreses periodístiques controlen prop del 80% de la producció (1973) mentre que, al 1951, aquest percentatge era del 51% per a les 14 primeres empreses.

Aquest fenomen monopolístic és irreversible dins de l'actual marc del capitalisme monopolista de les institucions polítiques que en són l'expressió. Efectivament, tot contribueix, començant per l'anomenada "crisi de les matèries primeres", a accentuar-lo. (Com hem vist, molts dels grans grups anglo-saxons, nordamericans, i alemanys disposen d'una forta presència accionarial en les paperes, cosa que fa pensar que la "crisi" del paper no és tan espontània com ho insinua la premsa... controlada per aquests mateixos grups). La contínua elevació de costos, la creixent sofisticació dels grans medis i, sobretot, la posició hegemònica que ocupen ja uns quants grups a escala internacional (l'ascensió de Robert Hersant a França —més de la meitat de la tirada dels diaris amb, entre altres, el **Figaro**, **France Soir**, **Auto Journal**, **Parisien Libéré**, **l'Equipe** i més de 10 diaris regionals— n'és un dels exemples últims més destacats) permet pensar, efectivament, que el procés no es deturará mentre la informació sigui considerada com a mercaderia i no com a servei públic.

I poc podran fer-hi els cants a la llibertat, a la independència i a l'objectivitat, mentre "la llibertat de premsa tendeixi a reduir-se a una llibertat d'empresa contra la qual no opera cap llei antitrust" (5). A ningú no se li pot escapar que aquest procés de concentració accelerada es dibuixa com un dels "palanca de noves aventures totalitàries" o, almenys, de la preparació del consens que faci possibles aquestes aventures (vegi's, per exemple, la manipulació que fa darrerament la premsa alemanya per a preparar l'opinió pública a l'acceptació de lleis feixistitzants o la manipulació de la premsa de gran tiratge anglesa que alimenta el racisme i estimula així, indirectament, els èxits electorals dels neofeixistes).

La resistència política que la concentració monopolística ha aixecat a França i a Itàlia és, no obstant, un contrapunt optimista i necessari per a tornar a la situació del nostre país, molt més pròxima, des de tots els punts de vista, a la d'aquests dos països de l'àrea mediterrània. Efectivament, tant des de dintre els mitjans, per part de periodistes i tre-

balladors de premsa en general, com des de fora, en polèmiques parlamentàries i mobilitzacions de l'opinió pública, França i Itàlia han estat escenari d'importants lluites — **Franco Soir**, **Parisien Libéré** (29 mesos de vaga), Ràdio Televisió Italiana, etc. — que han posat en relleu la necessitat de “fundar les estructures públiques indispensables per a combatre la prepotència sufocant dels oligopolis privats i, a l'ensem, garantir el funcionament democràtic d'aquestes estructures per a impedir el repartiment (dels mitjans) entre els grups més importants, siguin polítics, econòmics o econòmicopolítics” (6). (En aquest sentit, i sense entrar en el tema, un dels fets més esperançadors del darrer període ha estat la batalla pel control democràtic de la RAI-TV que obre de fet les portes de nombrosos programes i cadenes, per primera vegada, als partits d'esquerres i suposa el final del monopoli DC sobre la televisió).

Espanya: diaris per al neocapitalisme.

Els mitjans de comunicació han passat, a Espanya, per un seguit d'etapes que, en línies generals, es podrien esquematitzar en les següents:

1938-1966: franquisme pur, dominant en els mitjans estatals i en els privats. La premsa reduïda a propaganda política del règim. Només escaparen a aquest control, a les darreries del període, publicacions marginals.

1966-1976: la ràdio i la televisió (amb excepcions pel que fa a algunes emissores catalanes) segueixen essent òrgans de propaganda oficial franquista-continuista; la majoria de diaris del país (Catalunya també n'és una excepció) segueixen expressant els punts de vista de les diferents “famílies” del règim. Experiències “rupturistes” com la del diari **Madrid** queden truncades. Sectors de la dreta “civilitzada” lligats a les fraccions del capital que abandonen poc a poc el règim i de la socialdemocràcia o de la democràcia cristiana poden començar a expressar-se —sota l'espasa de Damòcles de la Llei Fraga— en publicacions de periodicitat major (setmanaris o mensuals): **Cambio 16** és el paradigma per excel·lència d'aquest període en el qual les forces polítiques que governaran en el postfranquisme comencen a edificar els seus instruments d'intervenció política ideològica. Les forces polítiques d'esquerres queden encara arreconades a mitjans marginals i, en tot cas, mai no tenen accés a la propietat de mitjans de certa importància. (El cas de **Triunfo**, publicació assimilada al PC però amb una propietat liberal moderada, és un exemple de les limitacions polítiques que

el règim imposa encara als projectes que volen representar els interessos de les classes populars. El veto ministerial a l'aparició de la **Revista Europa** promoguda per comunistes i altres demòcrates de Catalunya i Madrid n'és un altre).

De 1976 al postfranquisme: les forces econòmiques i polítiques que assumeixen la iniciativa en la transició del franquisme a la democràcia suarista posen en peu, a marxés forçades, mitjans de comunicació de gran abast, com a instruments encarregats d'arreconar el franquisme, i de bastir una nova hegemonia capaç de controlar les forces populars. Assalten la televisió (defenestració de Fraga Iribarne com a ministre d'Informació i Turisme), controlen la ràdio oficial i les principals cadenes privades (la cadena SER és propietat de la família Garrigues) i faciliten l'aparició de nous diaris. **El País** —que no va poder sortir— acurada d'aquesta nova etapa que s'obre amb una crisi irreversible de la premsa franquista (premsa del "Movimiento" i diaris com **ABC**) i amb un auge de la premsa diària neocapitalista (**El País**, **Diario 16**, etc.). Socialistes i comunistes gaudeixen ara ja de possibilitats teòriques —legals— de competir amb aquests mitjans diaris, encara que la ràdio i la televisió els siguin vetats en allò essencial. Mentrestant, el món de les revistes setmanals assumeix una contradictòria funció, socialment crítica, políticament situada a l'oposició però portadora de valors ideològics reaccionaris. El setmanari **Interviú**, amb els seus 800.000 exemplars, n'és el fenomen més característic. La seva propietat, però, està en mans alienes als partits d'esquerra.

Cenyint-nos als diaris, objecte d'aquest article, les passades eleccions ofereixen una possibilitat d'observar el comportament polític de la premsa postfranquista. Un estudi publicat recentment pel mensual **En Punta**, especialitzat en l'anàlisi dels mitjans de comunicació, defineix els següents "camps d'atracció política" dels 8 diaris madrilenys (alguns dels quals, com **El País** i **Diario 16**, són, de fet, d'abast estatal). (taula) (7).

Queda clar el predomini de les opcions de "centre-dreta" i de "dreta". O, en un llenguatge més adequat a la perspectiva històrica que hem dibuixat ací, el predomini de les opcions polítiques que encarnen els interessos del nou bloc dominant sobre les franquistes i sobre les que expressen interessos populars.

La doble batalla que li correspon a l'esquerra en aquesta nova situació política —intentar utilitzar la nova legalitat per a

promoure una premsa popular i lluitar des de dins dels mitjans de propietat aliena per a neutralitzar-los o fer-los permeables als interessos populars — no és pas fàcil. D'una banda, les tendències que s'imposen arreu del món capitalista i que també es comencen a posar de manifest aci, a través de la crisi aguda de molts diaris de segona fila —on l'esquerra tenia més possibilitats de presència— i en benefici de la implantació creixent de diaris com **El País** i **Diario 16**, s'accentuaran per via de les creixents exigències financeres, de l'ajut discriminat del govern i de la funció políticament selectiva de les agències publicitàries. D'altra banda es presenten dificultats financeres quasi insuperables per a editar de bell nou un diari. Però és una batalla a la qual fóra absurd renunciar. Efectivament, al costat d'aquestes dificultats esmentades, apareixen possibilitats d'intervenció com a conseqüència del reflex de la situació política general sobre els mitjans —condicionats per les exigències de la demanda— i de l'ampli camp de lluita política que s'obre entorn de la llibertat d'informació entre els professionals del periodisme, els treballadors de premsa en general i les forces sindicals i polítiques. L'experiència recent demostra que, malgrat els condicionants de la propietat, aquesta lluita convergent és possible i és "rendible". I que la disputa per l'aparell comunicatiu forma part de tots els moments d'acció política d'una estratègia revolucionària.

En aquest sentit, les anàlisis merament "estructurals" corren el perill de ser desmobilitzadores si no se situen en aquesta perspectiva. Quelcom de semblant passa a Enrique Bustamante quan estudia la relació entre els diaris i els monopolis a Espanya. És important saber que "els diaris controlats darrerament per l'oligarquia financera i industrial són 43, dels quals 29 tenen un tiratge públic conegut que suma 1.916.462 exemplars, mentre que els diaris en els quals, aquesta relació no existeix —o no apareix— són 31 DELS QUALS 9 tenen un tiratge públicament conegut que totalitza 391.028 exemplars" (8). Però no es tracta només de denunciar aquest fet, escandalós, sinó d'incidir-hi, des d'un foc creuat d'accions polítiques, amb la convicció que la lluita per l'hegemonia dins d'aquest aparells ideològics —en crisi— és possible.

Catalunya: la crisi de la premsa diària i les seves raons.

La major part dels diaris editats a Catalunya estan en crisi. Es tracta d'una crisi múltiple que ha tingut darrerament expressions ben paleses —estancament de la tirada o, àdhuc, disminució; pèrdues creixents; dificultats per trobar un espai específic en un mercat aparentment saturat; proble-

CAMPOS DE ATRACCION POLITICA DE LOS OCHO DIARIOS MADRILEÑOS

	D-D	D	C-D	C	C-I	I	I-I
ABC	1,66	6,66	1	0,66	0	0	0
EL ALCAZAR	7,66	2	0,53	0	0	0	0
ARRIBA	0,33	1	7	1	0,66	0	0
DIARIO 16	0	0	2	2	2	2,66	1,33
INFORMACIONES	0	1,33	5,33	1,66	1,33	0,33	0
EL PAIS	0	0,66	2	2,66	1,66	2,66	0,33
PUEBLO	0,33	1,33	6	1	0,66	0,66	0
YA	0	1,66	4,33	3	0,66	0,33	0

(1) Derecha-Derecha, Derecha, Centro-Derecha, Centro, Centro-Izquierda, Izquierda e Izquierda-Izquierda.

TOTALES

Centro-Derecha	27,99	Centro-Derecha: Unión de Centro Democrático.
Derecha	14,64	Centro: Federación Demócrata Cristiana.
Centro	11,98	Centro-Izquierda: Senadores para la Democracia. Alianza Socialista Democrática.
Derecha-Derecha	9,98	Izquierda: Partido Comunista de España. Partido Socialista Obrero Español, Partido Socialista Popular, Falange Española (Auténtica)
Centro-Izquierda	6,97	Izquierda-Izquierda: CUPS, FUT
Izquierda	6,64	Frente Democrático Izquierda
Izquierda-Izquierda	1,66	Candidatura de los Trabajadores Madrileños

Para este estudio hemos considerado los siguientes baremos políticos:

Derecha-Derecha: F.E., J.O.N.S., C.J.A.
Derecha: Alianza Popular, Partido Independiente Madrileño.

mes laborals; vendes successives d'algunes capçaleres, etc. —i que coincideix amb la sacsejada de les eleccions del 15 de juny— i la irrupció de les forces democràtiques i nacionals catalanes.

Encara que sigui sense entrar en detall podem afirmar que l'estructura de la premsa editada a Catalunya —és a dir el caràcter de la seva propietat— ha passat, al llarg dels últims quaranta anys, per tres fases ben diferenciades. Una primera, fins ben endins dels anys seixanta, amb un predomini total del Grup Godó, monàrquic i franquista (**La Vanguardia**; participació al **Diario de Barcelona** compartit amb un in-

dustrial franquista, Miquel Mateu; **Tele-Expres** compartit amb un banquer franquista, Jaume Castells; **Mundo Deportivo** i diverses publicacions no diàries, agències, etc.) i una presència secundària d'una família tradicional (Peris Mencheta, al **Noticiero Universal**), dels industrials tèxtils (**Correo Catalán**) i poca cosa més. Una segona etapa, en la qual diversos sectors financers i polítics catalans no directament compromesos amb el règim franquista intentaren, sense massa fortuna, "tenir el seu diari" i que començà amb la compra del **Noticiero Universal** per part del Banc Condal (Opus) l'any 1972. Continuà amb la compra del **Diario de Barcelona** per part del Banco de Europa (lligat als sectors capdavaners de la burgesia catalana del Círculo de Economía i promotors, més tard, del Centre Català) i del **Correo Catalán** per part de Banca Catalana / Jordi Pujol (futura Convergència Democràtica). El cas Sebastià Auger i el Grupo Mundo podia, al principi, quedar emmarcat en aquest context de penetració en el mercat periodístic de sectors de capital representatius d'una burgesia marginada durant molts anys de la iniciativa periodística ja que eren conegudes les seves relacions amb sectors financers de l'Opus Dei. Després, però, el Grupo Mundo escapa totalment a aquesta anàlisi per a esdevenir un cas extrem d'empresa periodística "pura" que adequa continuament els seus propòsits empresarials i editorials a les exigències d'un mercat popular encara verge. (Aquesta és la raó, no hi ha dubte, per la qual el Grupo Mundo sembla superar la crisi que ha afectat a tots els altres sectors esmentats).

Finalment, hi ha una tercera etapa, encara confusa, en la qual tot just entrem, marcada per una aguda crisi. Mentre escric aquest article el Conde de Godó s'està venent el **Tele-Expres**, diuen que al Grupo Mundo. El **Diario de Barcelona** ha passat també a noves mans (a l'empresari, políticament inqualificable, Josep Santacreu). Jordi Pujol ha venut el seu paquet d'accions del **Correo Catalán** a un grup d'empresaris lligats a opcions més dretanes. Porcioles i Torres Hostench es reparteixen la societat editora del **Noticiero Universal** que queda així com el diari situat a l'extrema dreta del ventall polític de la premsa editada a Catalunya. Ha nascut un nou diari, l'**Avui**, vinculat indirectament a sectors moderats del nacionalisme català i víctima, al poc temps del seu llençament, dels greus problemes estructurals i de mercat que condicionen la premsa catalana com a una de les pitjors herències del franquisme. Finalment, el Conde de Godó té, el monopoli pràctic de la premsa esportiva després de la compra de **Dicen**. Quin és, però, el tret comú de tot aquest moviment de capitals periodístics? La renúncia, —o la impossibilitat—, per causes que cal analitzar ben a fons, a as-

solir una posició hegemònica per part de les forces polítiques capdavanteres de la burgesia catalana. El centre i el centre esquerra (Jordi Pujol, Centre Català, Unió Democràtica) han abandonat la batalla que iniciaren amb força fa tot just quatre o cinc anys per a disposar d'instruments d'intervenció directa, partidària, en la vida política catalana. El fenomen és d'una importància i significació extraordinàries.

Tots els diaris d'informació general presenten, en els últims anys, (potser menys **La Vanguardia** i **Mundo Diario**) pèrdues de l'ordre d'un, dos i àdhuc tres milions mensuals. El seu manteniment suposa doncs una inversió anual, a fons perdut, de 20 a 30 milions que només es pot justificar mitjançant una alta rendibilitat política. Tot fa pensar doncs que els que han abandonat posicions han fet aquest càlcul i no han trobat rendible, políticament, assolir aquestes pèrdues. S'ha d'interpretar el fenomen, crec, com a una prova més —n'hi han d'altres en l'esfera cultural, en l'ensenyament, etc— de les dificultats que troba la burgesia catalana per a tenir posicions hegemòniques en els aparells ideològics en l'etapa d'ensorrament dels aparells franquistes i de transició a la democràcia. De fet, els moviments de capital esmentats eren un índex premonitor del que anava a passar, en el terreny electoral, el 15 de juny. L'escepticisme que han manifestat públicament homes com Jordi Pujol en l'ús de mitjans propis resulta indicatiu d'uns corrents existents en el mercat de lectors de diari semblants als que donaren la victòria, el 15 de juny, als partits d'esquerra. (Tot i que aquest "escepticisme" no es dedueix mecànicament dels problemes d'una venda estancada o decreixent. Hi ha contribuït, i molt, la lluita dels periodistes i dels treballadors de premsa per una informació al servei de les classes populars, en sintonia amb les necessitats de la majoria dels ciutadans: cal recordar, per exemple, l'acció solidària dels periodistes barcelonins amb els redactors de **Destino** acomiadats per Jordi Pujol).

La crisi econòmica que ha estat, doncs, un element desencadenant és una crisi estructural que té un origen comú en les minvades tirades dels diaris editats a Catalunya. Segons les dades més recents de la OJD, la difusió dels diaris editats a Catalunya gira al voltant dels 600.000 exemplars/dia, la qual cosa vol dir uns 100 exemplars/1.000 habitants tenint en compte que l'actual població del Principat s'acosta als sis milions de persones i que els diaris no editats a Catalunya tenen una difusió insignificant al nostre país. Es tracta, doncs, de la xifra més baixa de tot Europa, molt per sota d'Itàlia (123/1.000), França (238/1.000), Alemanya (399/1.000) i Gran Bretanya (463/1.000). Les tirades dels nostres diaris

—totes inferiors a 60.000 exemplars dia, excepte **La Vanguardia**— no perme ten afrontar l'encariment continuat dels costos i disposar de les economies d'escala definides per les grans multinacionals de la premsa occidental i pels grans diaris espanyols com **El País** i **Diario 16** que, en poc temps, s'apropen als 200.000 exemplars/dia. D'altra banda, el caràcter tradicional de moltes de les actuals empreses periodístiques de Catalunya i la seva manca de diversificació —de fet, només Godó i Auger disposen d'un complex periodístic suficientment integrat per a afrontar, en teoria almenys, el futur sobre bases més sòlides— agreuja aquesta situació.

El propòsit d'aquest article no és pas el de formular un programa alternatiu que permeti fer front a la crisi. Una crisi en la qual, com hem assenyalat, s'interrelacionen els problemes estructurals —els mateixos que, arreu del món occidental, suposen una amenaça creixent per a l'existència d'un vertader pluralisme en el terreny comunicacional— amb les manifestacions que adopta a Catalunya la lluita per l'hegemonia en els aparells ideològic i en la premsa diària en particular. La crisi que anonemem “estructural” ha de preocupar a totes les forces democràtiques sense distinció i són aquestes —partits polítics, sindicats, organitzacions ciutadanes i comarcals i possibles organitzacions de “consumidors” (en aquest cas, lectors)— les qui han de formular, conjuntament amb els treballadors de premsa, una política informativa de la Generalitat orientada a garantir la més àmplia llibertat d'informació. Aquesta política, sobre la qual no ens estenem ací, ha d'abordar el problema de socarrel, mitjançant una intervenció econòmica —financera i fiscal— orientada a impedir una concentració monopolística (sobretot una concentració lligada a grups financers, ja que la creació de certes escales de producció sembla inevitable per a fer front al procés productiu i tecnològic cada cop més sofisticat), a ajudar els mitjans (especialment els qui es proposen obrir noves escletxes locals, comarcals, de barri, etc. en el ventall informatiu català) i, d'una manera particular, a fomentar la recatalanització de la nostra premsa diària.

Les condicions objectives per a dur a terme una política democràtica i catalana en aquesta direcció són, ho hem vist, mes favorables ací que a la resta d'Espanya on la transició de la premsa franquista a una premsa democràtica s'està fent sota la iniciativa destacada de sectors del capital que avui estan en l'àrea del poder i que prefiguren d'alguna manera l'estructura oligopolística de la premsa diària espanyola del futur, a l'estil del que passa a Europa. Un govern de-

mocràtic de la Generalitat està en millors condicions per a aplicar una política informativa democràtica que ho està, possem per cas, un govern d'esquerres a França o un govern de concentració a nivell de l'Estat. I això és així perquè la lluita que s'està lliurant des de fa anys, per una hegemonia progressista en els mitjans de comunicació —i, en particular en els diaris— i de la qual els periodistes foren, sota el franquisme, protagonistes destacats, permet pensar en un futur en què una part important de la premsa diària actual estarà del costat de les opcions populars que s'han manifestat de forma majoritària en les eleccions del passat 15 de juny.

1. **Reflexión sobre los "mil días" de gobierno de la Unidad Popular en Chile.** Volodia Teitelboim, *Materiales*, n.º 3, pág. 31; Mayo-Junio, 1977. (Volodia Teitelboim és un dels màxims dirigents del Partit Comunista Xilè).

2. **"Eurocomunismo" y Estado.** Santiago Carrillo, *Editorial Crítica*, pág. 55 i seg.

3. **La administración Carter y la Comisión Trilateral.** Noam Chomsky. *Materiales*, n.º 3, pág. 53. Mayo-Junio 1977.

4. Armand Mattelart, teòric francès de la comunicació, professor a Xile sota el govern d'Allende aporta dades precises sobre la instrumentalització dels principals mitjans de comunicació a Xile, per part de la democràcia cristiana, amb una perspectiva contrarrevolucionària i "putxista" en el llibre **"Frentes culturales y movilizaciones de masas"** publicat recentment per Anagrama. (Veure en particular el capítol: "Aparatos ideológicos de Estado y luchas de clases", pág. 9 i seg.)

5. **Presse à l'encan et étouffement des libertés.** *Le Monde Diplomatique*, maig 1977. Pàg. 15.

6. **Informació i desenvolupament de la democràcia.** L'Unità, 15 oct. 1976. Intervenció del comunista Pietro Ingrao, president de la Càmera italiana, al congrés dels periodistes italians.

7. **La prensa de Madrid ante las elecciones. Dominan las derechas.** *En Punta*, n.º 27, pág. 30. 1977.

8. **Estructura de la propiedad de los medios de comunicación en España.** Enrique Bustamante, *El cábaro*, n.º 5, marzo-abril 1977.

Dones: prohibit el plaer

Segons "Vindicación Feminista", l'operació consistent en tallar el clitoris a les dones és un costum (en forma de ritus practicat a un determinat moment de l'adolescència) àmpliament generalitzat a molts països del món. Aquesta cirurgia inhumana és una expressió culminant de l'opressió de la dona, violentament expulsada així del món de l'erotisme i convertida en pur objecte passiu del plaer sexual del mascle. Aquest fet ens dona una mostra gràfica de l'estat de barbàrie en què es troba encara una bona part de la humanitat. Però no hauríem de pensar que és un costum exòtic perquè a casa nostra en tenim reminiscències ben clares. És freqüent entre molts mascles hispànics la idea que la dona, durant l'acte sexual, no ha de ser res més que una agradable servidora de l'home, i que si ella també hi disfruta és "una porca", "una viciosa", etc. No és això una reminiscència moral clara del ritus bestial del tallament del clitoris?

Fàbriques de delinqüents

Aproximadament el 82 per cent dels infants i adolescents que passen per establiments depenents del "Tribunal Tutelar de Menores" per a la seva "reeducació" ingressen més tard, un cop arribats a l'edat suficient per a tenir responsabilitat penal, a diferents centres penitenciaris. Aquesta és una conseqüència dramàtica d'un sistema de "recuperació" basat en la més completa ignorància de les causes de la delinqüència i en una filosofia purament repressiva per abordar els problemes de la inadaptació social dels joves més marginats. Sistema que transforma els centres depenents del Tribunal Tutelar de Menors, en autèntiques "fà-

briques de delinqüents"» Urgeix —com han reclamat algunes institucions educatives catalanes— una nova Llei tutelar de menors i una política efectiva davant de la inadaptació. I més en moments com l'actual, en què l'atur creix ràpidament, sobretot entre els joves, i la persona rep constants incitacions a la violència, a l'agressivitat, a la insolidaritat i a un consumisme arbitrari, tant des dels mitjans de comunicació com des d'un medi urbà creixentment deshumanitzat i hostil.

Evasió de riquesa i empobriment científic

Segons Rafael Giménez Adrián, del "Consejo Superior de Investigaciones Científicas", Espanya paga a l'exterior 35.000 milions de pessetes anuals en concepte de patents i "royalties". Això, a més, hipoteca la nostra independència tecnològica i econòmica, esterilitza les capacitats científiques del país —tot fomentant la "fuga de cervells"— i imposa models de producció i de consum ideats fora del país i en benefici d'interessos capitalistes imperialistes.

Avortament i hipocresia

Els enemics de l'avortament que invoquen motius religiosos de "respecte a la vida humana", haurien d'explicar-nos la raó d'una curiosa subtilitat de la legislació espanyola: l'avortament és penalitzat més severament per a la dona casada que per a la dona soltera. És que el fetus de la dona casada és "més humà" que el de la dona soltera? La raó d'aquesta diferència és ben clara i no té res a veure amb la religió ni amb la metafísica. La dona soltera pot haver avortat per "salvar l'honor", i això és considerat com un atenuant per un codi jurídic ple de

convencionalismes atàvics, de prejudicis retrògrads, que no tenen res a veure amb la raó i la justícia. Així doncs, veien què hi ha sovint darrera de la negació incondicional del dret a l'avortament: hipocresia social i manipulació dels sentiments religiosos.

Crisi i gran capital nordamericà

Segons la revista Fortune, de maig de 1977, en plena crisi econòmica de tot el món capitalista les 500 primeres empreses industrials nordamericanes han vist augmentar durant 1976 d'un 12,2% la seva xifra de negocis i d'un 30,4% el seus beneficis respecte al 1975. La taxa de beneficis per empleat ha arribat el mateix any al seu nivell més alt des del 1968: 3.338 dòlars. Aquesta sobreacumulació de capital, d'altra banda, no ve acompanyada d'un augment de les inversions, sinó al contrari, d'estancament i recessió: una "gràcia" més del sistema!

Mentrestant, què passa amb els treballadors? Des de 1965 hi ha un estancament dels ingressos salarials a la indústria manufacturera, i una disminució a partir de 1972:

Per mantenir aquest nivell, han calgut 38 milions de jornades de treball perdudes en vagues, enfront de 27 milions el 1972.

Al costat d'això, augmenta l'atur forçós sense donar senyals de reduir-se: 7,7% el 1976 enfront de 5,6% el 1972. I augmenta lleugerament el pes de la fiscalitat sobre els ingressos dels individus, mentre dismi-

nueix sobre les societats.

Encara caldria, per tenir una visió més global, saber els beneficis extrets de les inversions a l'estranger. Però les dades anteriors ja donen una primera resposta a la pregunta: qui paga la crisi?

Drogues legals i drogues il·legals

J.R. LAPORTE

El mot "droga" té molt diverses accepcions. L'empro aquí com a qualsevol substància capaç de modificar les percepcions sensorials, les facultats intel·lectives o la conducta. L'ús de drogues és tan antic com la història de l'home. Hom ha trobat llavors d'adormidera (la planta de la qual hom obté l'opi) fossilitzades a Suïssa; hi ha referències del seu ús a Assíria, a la cultura Summer i a Egipte; la cocaïna era utilitzada per les cultures andines precolombines molt abans de l'arribada dels espanyols; el tabac va ésser importat a Europa pels "conquistadores". Primer va ser prohibit per l'Església i d'altres estats europeus perquè el fum que sortia de la boca del fumador era considerat com un senyal de possessió pel dimoni. Després, quan el Vaticà i d'altres estats varen veure que podien augmentar llurs ingressos gravant-lo amb un impost, va ser autoritzat i el seu ús deixà de ser pecat. Aquest exemple històric ens permet afirmar d'entrada que les drogues han estat tolerades o no per cada civilització segons un judici diguem-ne moral, però sense cap base científica que tingués en compte llurs efectes sobre l'organisme. Avui, en la nostra societat, hom diu d'un individu que pren alcohol que es tracta d'una persona normal, d'un individu que pren un tranquil·litzant que es tracta d'un delinqüent. Però la frontera d'aquestes qualificacions és arbitrària, com també ho és la frontera de la licitud o il·licitud de cada droga.

Per aquest motiu es va fer necessari enunciar definicions rigoroses que permetessin caracteritzar millor cada droga. Els termes proposats per l'Organització Mundial de la Salut (O.M.S.) després de llargs debats foren tolerància i dependència, i actualment hom proposa no utilitzar els termes toxicomania i habituació a efectes de definició científica. Tolerància seria el fenomen pel qual, en l'administració repetida d'una mateixa droga a una dosi fixa, hom obté efectes cada vegada menors. O, inversament, el fenomen pel qual per a obtenir efectes iguals en l'administració crònica d'una droga, és necessari augmentar-ne progressivament les dosis. Tal seria per exemple el cas de la morfina. Aquesta droga té, entre d'altres efectes, el de suprimir les sensacions doloroses. Per a una persona normal n'hi ha prou amb una dosi de 5-10 mil·ligrams, però al cap d'una o dues setmanes de tractament continuat és necessari augmentar la

dosi a 15, i després augmentar-la progressivament per a obtenir el mateix efecte, de manera que individus tolerants a la morfina arriben a necessitar dosis 500 vegades superiors a les que necessita un individu normal, dosis que per altra banda són mortals per a una persona no tolerant. La dependència, o estat resultant de l'administració repetida d'una droga, de manera periòdica o continuada, pot ser de dos tipus: dependència psíquica i dependència física. La dependència psíquica és el desig compulsiu del malalt per a obtenir la droga, bé que en realitat pugui prescindir-ne. Seria per exemple el cas de la dependència al tabac: el fumador desitja continuar fumant, però si ho deixa no emmalalteix pel fet de deixar de fumar. En canvi la dependència física es caracteritza perquè si hom deixa d'administrar bruscament la droga en qüestió a l'individu dependent, apareix un quadre clínic, denominat síndrome d'abstinència, consistent en una sèrie de manifestacions, independents de la voluntat del subjecte, que molt sovint són oposades als mateixos efectes de la droga. Així per exemple, quan un individu dependent de certs psicofàrmacs (barbitúrics, tranquil·litzants, sedants, ansiolítics) deixa de pendre'ls bruscament, sense reduir-ne progressivament les dosis, pot aparèixer, segons el temps que faci que els pren i segons les dosis que n'estés prenent, un quadre caracteritzat per intranquil·litat, insomni, malsons, i fins i tot convulsions.

Sobre la base d'aquestes definicions, i a la vegada de consideracions sobre l'origen, estructura química i accions farmacològiques de les diverses drogues, hom les ha classificat en set grups generals que estan indicats en la taula I i que passem a descriure breument. En la taula esmentada indiquem també el grau de tolerància, dependència psíquica i dependència física que pot produir cadascuna de les drogues.

1. Derivats opiàcis

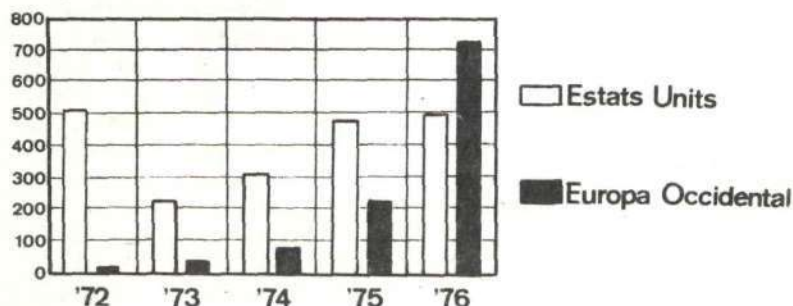
Pel que fa a l'opi, varen ser els àrabs els qui el varen introduir a Xina, on el seu conreu i ús foren tan importants fins la revolució. El segle passat a Xina fumar opi no sols no era una activitat perseguida, sinó fins i tot ben vista i un signe de "distinció social". Actualment l'opi és conreat sobretot a Turquia i al Sudest Asiàtic. Del cascall de l'opi hom pot obtenir-ne un suc que dessecat es converteix en l'anomenant "pa d'opi", el qual triturat és la "pols d'opi oficial". D'aquesta pols hom n'obté els alcaloides, fonamentalment la morfina, que s'hi troba en una proporció variable, del voltant del 10 per cent. L'heroïna, una de les drogues més famoses pel que fa al tràfic internacional, és simplement la morfina lleugerament modificada en la seva

TAULA I

TIPUS I CARACTERÍSTIQUES DE DEPENDÈNCIA A LES DROGUES SEGONS
L'ORGANITZACIÓ MUNDIAL DE LA SALUT

1. *Tipus morfina*
Dependència emocional intensa; dependència física greu; marcada tolerància; tolerància encreuada amb drogues afins; síndrome d'abstinència induïda per la nalorfina.
2. *Tipus barbitúric*
Dependència emocional intensa; dependència física molt greu; tolerància menys marcada que amb la morfina; tolerància encreuada amb alcohol, cloral, paraldehid, meprobamat, glutetimida, metiprilon, clordiazepòxid.
3. *Tipus amfetamina*
Dependència emocional intensa; dependència física lleu; presentació de psicosis durant l'ús; tolerància.
4. *Tipus cànem*
Dependència emocional marcada; no hi ha dependència física; no hi ha síndrome d'abstinència característica; tolerància banal.
5. *Tipus cocaïna*
Dependència emocional present; dependència física absent; tolerància absent.
6. *Tipus alcohol*
Dependència emocional intensa; dependència física quan l'ús és prolongat i intens; tolerància encreuada amb altres sedants.
7. *Tipus tabac*
Dependència emocional forta; dependència física lleu.

kg d'heroïna requisats

estructura per mitjans químics, però les seves accions són iguals que les de la morfina. Si actualment hi ha més tràfic d'heroïna és perquè aquesta és una droga més potent, i per tant n'hi ha prou amb una quantitat menor per a obtenir el mateix efecte, motiu pel qual amb envasos de la mateixa mida es poden vendre més dosis d'heroïna que de morfina. Els derivats opiacis tenen, com principals accions farmacològiques, la producció de constipació (motiu pel qual els àrabs els utilitzaven per al tractament de les diarrees), la disminució o supressió de les sensacions doloroses, i la producció d'un estat d'eufòria que justificaria la sensació de benestar que hom sent després de llur administració. Els efectes indesitjables a curt termini són la depressió del control de la respiració pel sistema nerviós central, que pot produir la mort per atur respiratori, i a llarg termini la producció d'un estat de tolerància i de dependència. En general l'habituat als opiacis pot, si aconsegueix quantitats suficients de la droga per a no caure en una síndrome d'abstinència, portar una vida laboral aparentment normal.

Per acabar amb l'opi diguem que el que semblava un problema reduït de manera gairebé exclusiva als Estats Units s'ha revelat com una greu situació per Europa. Un dels índex de consum que usen els experts en tràfic de drogues és la quantitat que els serveis policials n'agafen cada any. A la figura 1 indiquem les quantitats d'heroïna requisades als Estats Units i a Europa els anys 1972 a 1976.

2. Barbitúrics

L'any 1903 Fischer i von Mering descobriren l'àcid barbitúric i les seves accions hipnòtiques, és a dir productores de son. Els centenars de derivats de l'àcid barbitúric han trobat nombroses indicacions mèdiques, i molts d'ells han estat utilitzats no sols com a hipnòtics, sinó també, a dosis més petites, com a sedants o tranquil·litzants. Llur àmplia utilització ha posat clarament en relleu els greus inconvenients i perills que comporten, atès que la dosi tòxica és, desgraciadament, molt propera de la terapèutica. Quan hom dona una dosi excessiva apareix un quadre d'incoordinació nerviosa, pèrdua del coneixement i mort per paràlisi respiratòria.

La intensa dependència física produïda pels barbitúrics resta ben demostrada per la greu síndrome d'abstinència originada per la interrupció brusca del tractament. Aquest fenomen es caracteritza per una intensa excitació nerviosa, vòmits, nàusees i convulsions, entre altres manifestacions de terror, que l'equiparen al quadre de delirium tremens originat per la

supressió de la beguda en un alcohòlic. De fet, la gravetat d'aquesta síndrome és fins i tot superior a la de la produïda per la supressió de la droga en un morfinòman. Cal indicar a més que els barbitúrics produeixen una tolerància i una dependència encreuades amb l'enorme majoria dels altres tranquil·litzants. Això vol dir que la síndrome d'abstinència provocada per la supressió brusca de l'administració de barbitúrics podria ser evitada per l'administració d'una altra d'aquestes substàncies. Però d'aquest fet no en resulta cap avantatge perquè cap hipnòtic, sedant o tranquil·litzant no està lliure del risc de producció d'una dependència tan greu com la que puguin desencadenar els barbitúrics.

Cal dir finalment que les despeses originades pel consum d'hipnòtics, sedants i tranquil·litzants ha estat a Espanya de més de 5.000 milions de pessetes, i que els barbitúrics són el principal mitjà de suïcidi al nostre país, així com a tots els de la nostra àrea geogràfica.

3. Anfetamínics

Els antecedents de l'anfetamina tenen més de cinc mil anys. En efecte, la civilització xinesa utilitzava medicinalment la planta anomenada Ma-Huang (astringent groc), coneguda actualment amb el nom d'efedra. És curiós que l'efedra era utilitzada pel xinesos com a antiasmàtica, indicació encara vàlida actualment pel seu principi actiu, l'efedrina. En aquest terreny com en d'altres, la síntesi de compostos semblants en llur estructura a una droga natural aconseguí fàcilment l'obtenció de productes dotats d'una activitat en molts aspectes superior. El més conegut i difós d'aquests compostos ha estat la fenil-etil-isopropilamina, amfetamina o benzedrina, coneguda al nostre país amb una àmplia varietat de noms comercials (Centramina, Simpatina, Stil-2, etc.).

L'amfetamina i els nombrosos compostos similars que hi ha al mercat tenen una doble via de difusió: llurs eventuais indicacions terapèutiques i llur utilització clarament extramèdica. Després de la Segona Guerra han estat descrites veritables epidèmies d'abús als Estats Units, al Japó, a Suècia i a d'altres països. En l'actualitat Espanya és un dels països on sembla que n'hi ha un ús més estès: 9.000 milions de pessetes en despeses en amfetamines l'any 1975. Fins a tal punt se'n fabrica i se'n consumeix a Espanya, que autors anglosaxons han equiparat el que és Turquia per l'opi al paper d'Espanya per les amfetamines. El nostre país seria doncs el punt d'origen del tràfic internacional clandestí d'amfetamines.

Les preteses indicacions terapèutiques de l'amfetamina i els seus derivats són múltiples. Així, són utilitzats per combatre la son, bé que puguin convertir-se, en aquesta indicació, en una arma molt perillosa, quan el qui la pren condueix un vehicle o fa funcionar qualsevol altra màquina potencialment perillosa per a ell mateix o per a d'altres persones. De fet, l'amfetamina no suprimeix la necessitat del descans o del dormir. Però arriba un moment, quan cessen els seus efectes, que la son pot vèncer la voluntat de l'interessat, que acaba adormint-se sobtadament, fet que, com és fàcilment comprensible, pot provocar una catàstrofe en determinades circumstàncies. Menys perillós resulta evidentment que en prengui un estudiant amb la finalitat de passar tota una nit vetllant per preparar un examen. Això no obstant, cal remarcar que en certs individus l'amfetamina pot provocar, a dosis febles, un estat d'ansietat, tensió i tremolor que, per exemple, en el moment crític de l'examen, pot repercutir desfavorablement sobre el rendiment.

Cal indicar finalment que, segons un estudi del Departament de Farmacologia de la Universitat Autònoma, de les 80 especialitats farmacèutiques que contenen amfetamina comercialitzades a Espanya, només un 63% mencionen explícitament en el prospecte o en l'envoltori la necessitat de recepta mèdica per a la seva adquisició, i només en un 27% hom menciona explícitament en el prospecte o en l'envoltori que es tracta d'un amfetamínic. Aquest fet és relevant perquè una altra acció farmacològica de les amfetamines és la de suprimir la sensació de gana. Per aquest motiu han estat assajades en el tractament de l'obesitat. Però precisament per llur capacitat de produir tolerància han hagut de ser abandonades per a aquesta indicació, bé que en nombrosos casos la irresponsabilitat d'alguns metges (que les recepten a pacients que pretenen aprimar-se amb objectius més estètics que mèdics) ha creat més drogadictes, que han començat amb un tractament per aprimar-se i després no se n'han sabut estar.

4. Al·lucinògens

Les drogues anomenades al·lucinògenes poden restar reduïdes a tres, dues de naturals —la mescalina i la psilocibina— i una altra de sintètica —la dietilamida de l'àcid lisèrgic o LSD. Junament amb elles hom pot també arrencar-les hi els derivats del cànem que, fins a un cert punt, poden ésser considerats com al·lucinògens menors.

El peitot, que és un petit cactus mexicà, és utilitzat per diverses tribus d'indis nord i sudamericans. També han estat utilit-

zades algunes espècies de fongs per llurs propietats al·lucinògens. La més coneguda és el psilocibe, que conté la psilocibina. El més potent de tots els al·lucinògens, el LSD 25, va ser sintetitzat l'any 1938, i els seus efectes varen ser reconeguts quan un dels seus descobridors va fer un "viatge" casual després de manipular-ne al laboratori on treballava. El descobriment no fou publicat fins que hagué acabat la Guerra, i ben aviat hom va provar el producte amb determinades indicacions psiquiàtriques. Els intents varen haver de ser aturats degut a la ràpida i perillosa difusió que hi hagué per a fins no mèdics. Amb tot, actualment se'n troba al mercat negre a causa de la relativa facilitat amb què és sintetitzat.

El cànem ja era utilitzat fa més de tres mil anys pels xinesos per al tractament de malalties reumàtiques i de la bogeria. Els grecs reconegueren la seva capacitat de provocar l'aparició de fantasmes i d'il·lusions plaents i agradables. Però l'expansió de l'ús no mèdic del cànem és deguda als àrabs, que l'introduïren per tot el món conegut per ells. El clima, el sòl i la manera de fer els diferents preparats expliquen que a partir de les plantes pertanyents a la mateixa espècie botànica siguin obtinguts diversos productes molt diferents pel que fa a llur composició i, com és natural, a llurs efectes. Entre les nombroses varietats hi ha el bhang, la gandjah, l'haixix o charas, la marihuana o marijuana, el kiff o kifi i la grifa. Tots ells tenen una acció farmacològica similar, deguda al principi actiu delta-9-tetrahidrocannabinol.

El efectes dels productes esmentats són variables en llur intensitat, segons la dosi ingerida, les condicions, i l'individu que els pren. En tots els casos consisteixen en l'aparició d'al·lucinacions, sobretot visuals i auditives, molt més intenses i duradores amb els anomenats al·lucinògens majors, és a dir psilocibina, mescalina i LSD. No ha estat demostrat que s'estableixi una veritable dependència física d'aquests productes, fins i tot en aquells individus que els utilitzen habitualment. Les diferències existents entre ells són sobretot de caràcter quantitatiu. El LSD seria unes 200 vegades més potent que la psilocibina i unes 5.000 vegades més potent que la mescalina, i d'acord amb aquestes proporcions les dosis guarden relacions inverses a les esmentades. El tetrahidrocannabinol, principi actiu de la marihuana, provoca una certa dependència psicològica, però no física. No ha estat demostrat que el consum repetit de marihuana ni d'haixix provoqui efectes tòxics rellevants, tret de la marcada irritació de les vies respiratòries, conseqüència de fumar el producte.

5. Cocaïna

La coca és un petit arbust que creix a la carena dels Andes, les fulles del qual són sovint mastegades pels indígenes. El seu principi actiu, la cocaïna, té acció anestèsica local, vasoconstrictora i estimulant del sistema nerviós central. Actualment hom calcula que hi ha uns vuit milions de persones, distribuïdes entre el Perú, Bolívia i l'Equador, que masteguen una barreja de fulles de coca mesclades amb una matèria alcalina. L'absorció sostinguda de cocaïna, a part els seus efectes estimulants, sembla contribuir a la supressió de les sensacions de fam, set, fred i fatiga. Aquestes propietats faciliten l'exercici de professions esgotadores, tals com la mineria o el transport de mercaderies en condicions molt penoses. Què millor, pels explotadors de les grans companyies minaires ianquis, que els efectes de la cocaïna? La cocaïna provoca una intensa tolerància però no causa una autèntica dependència física. En canvi, origina una intensa dependència emocional. El gran perill del cocaïnisme, igual que el de l'abús d'amfetamina, és sens dubte el possible desenvolupament d'una alteració psicòtica, juntament amb l'eventual conducta agressiva o delictiva de l'habituat a aquesta droga.

6. Alcohol

L'alcohol és la droga de la nostra civilització. Malgrat l'eufòria que produeix immediatament després de la seva ingesta, es tracta d'una droga depressora (precisament la hiperactivitat inicial és deguda a la supressió de les funcions inhibidores habituals). Sota els seus efectes disminueix l'acuitat visual i es produeix un afebliment general de totes les percepcions sensorials, la coordinació muscular i els reflexos. Hi ha una relació entre la intensitat d'aquesta depressió general i la quantitat d'alcohol ingerit, que, naturalment, depèn del volum i del contingut en alcohol de la beguda que hom pren.

Cal distingir entre la intoxicació aguda i l'alcoholisme crònic. Hom pot ser un alcohol·lic crònic sense estar embriac, i fins i tot sense ser conscient de tenir una dependència física de l'alcohol.

Nombrosos estudis posen de relleu la gravetat de l'alcoholisme en general i al nostre país en particular. Espanya és el tercer productor mundial i el cinquè consumidor per capita, darrera de França, Itàlia, Portugal i la República Federal Alemanya. Hom calcula que un 6,7 per cent de la població espanyola és alcohol·lica. Existeix una relació directa entre el nombre d'accidents laborals i el nombre i la gravetat dels accidents automò-

bilístics i el consum d'alcohol. Per causa de l'alcohol es perden anualment a Espanya 730 milions d'hores laborals. Estimacions recents indiquen que els accidents de tràfic motivats per l'alcohol produeixen 36.000 ferits i els de treball són de l'ordre de 150.000 cada any. El cost anual que tot això reporta al país és d'uns 20.000 milions de pessetes, sense tenir en compte els efectes de l'alcoholisme a llarg termini. La llista de malalties produïdes o afavorides per l'alcohol és impressionant. La Fiscalia del Tribunal Suprem calculava en el balanç de l'any 1974 que havia mort per causa de l'alcohol una persona cada tres quarts d'hora. L'índex s'aproxima al de França, on hom calcula que mor per causa de l'alcohol una persona cada trenta minuts. Els fills de mares alcohòliques també presenten una incidència molt superior d'alteracions diverses: un 61% presenten enuresi nocturna, un 41% alteracions del caràcter, un 23% alteracions del desenvolupament orgànic, etc.

7. Tabac

El fum de tabac conté més d'un producte amb activitat farmacològica. La nicotina és un estimulants de les cèl·lules nervioses, tant les perifèriques com les centrals. Així s'expliquen el seu discret efecte estimulants i l'aparició de manifestacions tals com vòmits, tremolors i convulsions, sobretot entre els adolescents que comencen a fumar. Els quitrans i d'altres compostos similars es disposen en les vies respiratòries i tenen una intensa acció cancerígena. El monòxid de carboni (CO) originat en la combustió del tabac es fixa de manera irreversible a l'hemoglobina dels glòbuls rojos del fumador i la inutilitza per al transport de l'oxigen als teixits. Sembla que la nicotina seria la responsable de la intensa dependència psíquica produïda pel tabac. En aquest sentit cal dir que els heroïnòmans fumadors ingressats en una clínica britànica de deshabitació als quals hom havia suprimit l'heroïna i el tabac, preferien el tabac quan se'ls deixava escollir entre una i altra droga...

El consum de tabac produeix un augment de la incidència de càncer broncopulmonar, càncer de laringe, càncer de llengua i altres càncers de cavitat oral, càncer de bufeta urinària, bronquitis crònica, angina de pit, infart de miocardi i úlcera gàstrica o duodenal, paral·lels al nombre de cigarrets consumits. Dinou de cada cent homes de 35 anys no fumadors moren en el nostre medi abans d'arribar als 65 anys; aquesta proporció és d'un 25 per cent entre els fumadors d'1 a 14 cigarretes, d'un 31 per cent entre els fumadors de 15 a 24 cigarretes, i d'un 40 per cent entre els fumadors de 25 o més cigarretes. Hom calcula que per cada cigarreta fumada el fumador redueix la seva expectativa

de vida de 15 a 20 minuts... La despesa anual per tabac a Espanya és de l'ordre dels 70 mil milions de pessetes. Tot això fa més absurd encara el text de l'anunci de "Tabacalera, S.A." reproduït a la figura 2.

REINVERSION
Cigarrillos.../rentas.../obras públicas.../

Tabacalera aportó en 1971
más de 37.000 millones de
pesetas al Presupuesto Nacional.

Es, aproximadamente,
el 10% del total del Presupuesto
General del Estado.

Es, por supuesto, dinero
que se convierte en escuelas,
hospitales, carreteras
y todo aquello que revierte
en su propio beneficio
por haber nacido en este país.
Su país. España.

Así, cada cigarrillo que
usted fuma le da placer
y construye. Y su dinero, en
suma, no se hace humo.
No se odia. No se va a las
nubes. Se queda en las tierras
de España. Mejorándolo.
Pleg usted. Y para los que
no fuman.

Tabacalera hoy

La situació entre nosaltres

Una enquesta feta pel Departament de Farmacologia de la Universitat Autònoma de Barcelona els anys 1973-74 i 1974-75 indica que dels 2400 estudiants entrevistats en fumen la meitat (53 per cent de fumadors i 47 per cent de fumadores). Els estudiants consumeixen una mitjana de 9 litres anuals d'alcohol absolut cadascun. Prop d'un 10 per cent han pres alguna vegada derivats del cànen, i només un 2 per cent han pres LSD. L'ús d'opiacis o de cocaïna és excepcional (el 0,5 per cent del total). En canvi, aproximadament una quarta part dels estudiants interrogats han pres amfetamina alguna vegada durant els sis mesos anteriors a l'enquesta. Si hom compara les xifres de consum de derivats del cànen i d'amfetamines amb les d'altres universitats, queda ben palesa la total irresponsabilitat de la Dirección General de Sanidad pel que fa a la distribució d'aquests darrers productes al nostre país.

En general el consum de drogues ha augmentat molt en el darrer període a Espanya. El diari "El País" indicava fa poc que entre el 75 i el 80 per cent dels joves dels barris perifèrics de Sevilla són fumadors habituals de derivats del cànem.

Per una anàlisi científica del problema de l'abús de drogues

El problema de l'abús de drogues ha d'ésser enfocat amb criteris científics, defugint la visió sensacionalista que li dona certa premsa. La informació precedent és imprescindible per a poder abordar aquestà qüestió, com hem vist tan freqüent en el nostre medi. Per acabar indico cinc aspectes de la problemàtica, més com hipòtesis de treball que com conclusions:

1. Són el poder i el sistema que l'expressa els qui defineixen la legalitat o la il·legalitat de les drogues: però aquesta discriminació, que naturalment varia amb el temps, no se situa necessàriament en relació amb els danys que els diversos productes poden provocar sobre l'organisme humà.

2. Pel que fa a les drogues actualment considerades il·legals (sobretot l'heroïna i d'altres derivats de l'opi), les campanyes llançades per diversos governs del món capitalista corresponen a la inèrcia culpable d'aquests mateixos governs respecte a les forces que promouen i controlen la producció i comercialització d'aquestes substàncies.

3. Pel que fa a les drogues legals — fonamentalment psicofàrmacs, alcohol i tabac — no cal oblidar la tan estreta col·laboració entre poder polític i fabricants (indústria farmacèutica, alcohòlica o la mateixa Tabacalera). Entre tots estan provocant un gravíssim problema de difusió de perilloses toxicomanies, sostingut i recolzat per un perillós pla de promoció i de marketing que actua en plena legalitat i sense que les autoritats facin algun signe d'adonar-se'n. A més, a diferència de les drogues il·legals i part de les legals, els psicofàrmacs gaudeixen en l'actualitat del favor creixent dels ambients que haurien d'ésser els encarregats de la conservació i la promoció de la salut. Ometo per raons d'espai una consideració més àmplia sobre els "sistemes de salut" propis de la societat capitalista. Aquests, més que buscar la prevenció de la malaltia, es dediquen fonamentalment a la reparació de la mà d'obra fàcilment recuperable (les malalties psiquiàtriques i moltes de cròniques com la tuberculosi no són cobertes per la "Seguridad Social" espanyola). En aquesta perspectiva, els serveis sanitaris dels països capitalistes es converteixen en el principal consumidor de les multinacionals far-

macèutiques (la despesa farmacèutica de la "Seguridad Social" l'any 1976 ha estat de 90.000 milions de pessetes).

4. Com deia a la primera hipòtesi enunciada, la definició de la legalitat o la il·legalitat d'una droga ve determinada per l'opció econòmica i política de cada societat. Aquesta elecció tan escandalosa ve protegida en el nostre medi per tot un sistema de mistificacions que actuen fonamentalment a dos nivells. El primer és l'encobriment ofert per la "ciència oficial" a les manipulacions de la indústria farmacèutica. El segon, que en el límit fou aquella definició que feia l'almirante Carrero Blanco de la Universitat (sexo, droga y subversión) consisteix fonamentalment (a) a "parlar malament" de les drogues, (b) a difondre notícies alarmants —a les que tan aficionat és un determinat tipus de periodisme—, (c) a mostrar la pròpia indignació i preocupació en abstracte, com si la "droga" fos el diable, (d) en la promulgació de lleis repressives fent a la vegada invocacions públiques dels "valors tradicionals", i (e) a colpir sempre els darrers esglaons de la distribució (particularment els toxicòmans, ja ho siguin de drogues legals com il·legals), i mai els grans responsables del tràfic, tant el legal com el clandestí.

5. Finalment les drogues, tant les legals com les il·legals, representen avui, en el procés de decadència del sistema capitalista, instruments que el poder pot utilitzar i de fet utilitza per a controlar el comportament dels explotats i dels rebels, per estroncar, sobretot entre els joves, llur oposició a l'opressió i al modus de vida generat per l'organització d'aquesta societat. Aquesta hipòtesi es refereix també tant a les drogues legals com a les il·legals. Vegeu si no, per acabar, algunes mostres d'anuncis publicitaris al nostre país:

Alguns exalten la competitivitat: "Antes el estímulo. Después, el premio. Pero siempre, Martini". "Ha vuelto a ganar Caballo Blanco". "... para ponerse a la misma altura". "... porque su categoría personal se lo exige". "Para sentirse marqués, torero o millonario".

D'altres un símil de vida fàcil, per oblidar les frustracions quotidianes: "Para vivir a lo grande. Gran Garvey". "¿Fue capaz de seguir sonriendo después de perder el póker con una escalera de color?" "... Usted se merece un Long John". "... el anís que distingue". "... para sacarle a la vida el cien por cien". "Guerra a la vulgaridad". "Valiente y enérgico como una carta al Director". "Con 103, qué fácil es reír, cantar, soñar... Qué fácil es vivir con 103!"

D'altres parteixen de relacions socials frustrades "con el... tó er mundo de acuerdo", particularment les eròtiques: "el coñac del calorcillo". "Soberano es cosa de hombres". "Le ofrecemos una exótica suavidad. Venga a Pilé 43!". "Eristow los ha convertido en algo provocativo, turbulento y audaz". "Vat 69, un escocés que conquista". "¿Por qué tantos hombres toman Cointreau? Porque su impacto en la garganta es fuerte, tónico, vigoroso, justo a la medida del espíritu varonil".

D'altres ja no pretenen dissimular el caràcter de droga de l'alcohol: "Martini. La bebida que hace adictos"; i obliguen a consumir l'alcohol: "si appena el borracho..., más digno de compasión que él es el abstemio sin causa que lo justifique". "Si no bebe usted Garvey, allá usted con su conciencia".

Finalment, alguns pretenen fins i tot "polititzar" l'alcoholisme: "¿Sabe Vd. que Canals Nubiola alias el cava, lleva a la sombra cuatro años y un día? Sí, es el tiempo necesario para convertirse en un buen cava, en cava auténtico. Ahora quiere fugarse y Vd. es muy importante para su plan. El tiene mucho que dar a los que le ayuden a salir a la calle. Además, ahora es un buen chico capaz de alegrar a todos y de convertir un día cualquiera en un día libre y feliz".

Rafael Ribó

**SOBRE EL FET NACIONAL
CATALUNYA;
PAISOS CATALANS;
ESTAT ESPANYOL**

Pròleg de Raimon
Editorial Avance, Col·lecció l'Avenç
Barcelona 1977
182 pàgs.

El llibre de Rafael Ribó aporta un recull de reflexions elaborades en aquests darrers anys sobre el tema de la nació i el nacionalisme català, tot analitzant els trets que la ciència política i la historiografia actual veuen com a elements indispensables per qualificar de nació una realitat existent.

El llibre es divideix en quatre apartats; el primer està dedicat a l'estudi de la plurinacionalitat a l'Estat espanyol; el segon conté quatre articles sobre el principat de Catalunya, especialment des de l'onze de setembre de 1714 fins a l'estatut del 32; en el tercer apartat l'autor reflexiona sobre els Països Catalans, la realitat existent i els possibles projectes de futur; i en el darrer apartat, ja des d'un punt de vista més acadèmic, analitza el concepte teòric de nació.

Formació de l'Estat Espanyol

En el primer article l'autor estudia el procés històric que ha menat a l'actual situació de l'Estat espanyol. Es basa en el fet que la idea "nació" —sorgida, tal com la fem servir ara, de les revolucions burgeses—, al mateix temps que allibera el poble de la sobirania del rei, intenta d'amagar les diferències reals que hi ha entre els sers humans que formen el seu cos polític. A la nació, empenya per la burgesia, li cal reproduir la idea abstracta i falsa que tots els ciutadans són iguals, i li cal negar qualsevol diversitat entre ells. Quan l'Estat, que fou la traducció institucional del sentiment nacional de la burgesia, no reconeix la diversitat, i pretén de mantenir la cohesió i uniformitat del seu cos social —normalment imposant la ideologia i cultura d'un dels grups socials o nacionals sobre la resta de la societat— esdevé opressor i provoca la reacció d'aquells elements que no s'hi senten representats, classes socials i/o col·lecti-

vitats nacionals. La formació de l'Estat espanyol, doncs, cal explicar-la a través de la diversitat del seu cos social, la qual al seu torn ha estat provocada per la diversitat dels processos econòmics, dins el sistema capitalista, seguits per les distintes formacions socials. Els moments d'arrencada capitalista no són els mateixos i els ritmes econòmics viscuts pels diferents regnes de la península han estat mol desiguals.

I és a partir del segle XIX quan es pot parlar, amb el sentit abans esmentat, de nacions i d'elements que componen dialècticament una nació, i és a partir del grau de consciència col·lectiva, a part dels elements estructurals estudiats més endavant, que es forjaran els projectes polítics de les diverses comunitats nacionals.

Quatre "àrees nacionalitàries"

I a l'Estat espanyol són quatre les àrees nacionalitàries —mots, adaptats per l'autor a la nostra realitat que encara no han tingut massa èxit— que comencen a despuntar al segle XIX i es refermen al XX: la castellana o espanyola, la catalana, la basca i la gallega, amb els seus moments ascendants i descendents en la relació consciència —elements diferenciadors— projecció comuna vers el futur.

Però l'existència real d'elements nacionalitaris comuns no vol dir que els homes en siguin conscients, ni en el mateix grau, ni a tota l'àrea nacionalitària, com s'esdevé als Països Catalans; però, d'altra banda, la inexistència de consciència no prejulia la possibilitat d'iniciar un procés en aquest sentit: ben al contrari, "com en qualsevol plantejament polític sobre una col·lectivitat social, cal un procés actiu de conscienciació dut a terme per aquells qui es reclament avantguarda del grup".

Ja des del primer moment l'autor repeteix, i abastament, una sèrie de conceptes fonamentals per a l'aclariment de les definicions que ens cal donar a "nació", "estat", "nacionalisme", etc., perquè són termes avui molt usats però amb continguts molt diferents. Només cal saber, com anècdota, que l'actual ministre "de las regiones" de cara als parlamentaris catalans s'autoanomena "ministro de las autonomias"! Malgrat tot, no queden aclarides les diferències entre uns conceptes i els altres, l'aplicació que en podem fer a les altres realitats existents actualment. Parla d'un procés dialèctic sofert pels

diferents elements estructurals dins cada marc nacional, però no denuncia les postures que prejuten aquestes realitats, "Catalunya per sobre de tot"; "la unidad inquebrantable de España" tot oblidant la dialèctica de la història.

Victòria del Principat

El segon apartat consta de diversos articles dedicats a l'anàlisi i estudi de la història de la col·lectivitat del Principat. Esmenta els elements estructurals que la formen i descriu amb molts detalls l'intent secular d'anihilar aquests trets, *sobretot a partir de l'onze de setembre de 1714* data en què Catalunya va començar a patir un procés d'opressió a tots els nivells, però amb l'aval de l'exèrcit invasor. Amb moltes dades històriques sobre aquest procés seguit durant els segles XVIII i XIX esbossa el nostre passat col·lectiu; i al XX parla del desenvolupament de la consciència catalana i de la pressió exercida pel sentiment col·lectiu que culmina en la 2.ª República i en l'obtenció de l'Estatut del 32.

I l'experiència de la 2.ª República, demostra que el procés unitari a nivell de tot l'Estat és l'únic camí que ens permetrà, ara com ara, canviar la situació vers una democràcia plena i vers una recuperació de la identitat de totes les col·lectivitats que vivim a l'Estat espanyol. Perquè, com conclou l'autor, el centralisme no és només de dretes, sinó que hi ha un centralisme de dretes i un d'esquerres, i un catalanisme conservador i un catalanisme progressista.

De l'anàlisi detallada que fa l'autor dels tres estatuts, el de Núria, el del 32 i el del 33 o de règim interior s'explica el perquè durant tants anys l'oposició catalana ha reivindicat precisament l'estatut del 32. Aquest estatut, però, només ha de servir per endegar un procés d'autodeterminació que busqui noves solucions constituents, fórmules adaptades a la realitat actual.

En el darrer article d'aquest apartat dona un cop d'ull a la història de la resistència franquista a Catalunya, analitzant-ne els períodes i les diferents capes socials que s'hi van anar sumant, per arribar a una anàlisi de la població actual —en aquesta anàlisi, pobra i confusa, no entra en el tema, ara com ara vital per a un partit comunista, d'esbrinar què és la cultura catalana, qui la fa, com es fa; no entra en el problema de la població immigrada, problema roent que no aconseguim d'analitzar seriosament i endegar-ne la presa de consciència col·lectiva—. I havent-se de-

mostrat incapaces les dretes d'assumir un paper hegemònic en la lluita social, els partits d'esquerra volen, almenys teòricament, cercar una definició nova dels valors de la catalanitat, que cal entendre com un procés econòmic i polític dut a terme per les capes populars; i aquest procés hauria de culminar en una diferent estructuració institucional. Malauradament la manca d'estudis, diàlegs, explicacions i enteses —prou que ho estem vivint— i la continua interposició de tota mena d'obstacles en dificulten el desenrotllament.

Països Catalans

El tercer apartat està dedicat als Països Catalans i a la polèmica suscitada fa pocs anys respecte al concepte, al grau de consciència col·lectiva i al futur polític dels PPCC. L'autor torna a insistir en el terme nació i en el seu ús aplicat a diferents èpoques de la història. Tot aplicant el terme als PPCC conclou que s'esdevé una "existència objectiva i creixent d'elements estructurals comuns", però que no n'existeix la consciència col·lectiva. Però les avantguardes han de dur a terme una campanya de conscienciació dels elements comuns i han de pressionar per aconseguir les fites comunes tant a nivell cultural com a nivell polític. "El fet de parlar una llengua, la mateixa, és el resultat d'una unitat anterior i origen d'uns nous llaços d'unitat".

Concepte de nació

El darrer apartat del llibre conté dos articles destinats a analitzar des del punt de vista de la ciència política la teoria que els diferents politicòlegs i historiadors han fet servir per als estudis de les nacions actuals. Denuncia tant els errors en què cauen els historiadors nacionalistes com aquells en què cauen els marxistes i d'esquerra. Sense, però, deixar ben clar com ho han resolt el problema de les nacionalitats a la URSS, per exemple. Denuncia també els tòpics que repeteixen, tòpics que la realitat viscuda està demostrant falsos: classe obrera única, estat-nació, etc.

Creu en la necessitat de formular noves teories des del punt de vista marxista. I als elements estructurals —que ja hem vist com es belluguen, es revifen, s'amaguen, potser desapareixen—, cal donar-los una estructuració institucional que respongui a la realitat existent.

L'estudi és dut a terme en quatre nivells: des del punt de vista històric i sociològic per tal d'arribar a definir els elements estructurals

que componen, dialècticament, una nació. Repeteix un cop més que aquests elements poden ser manipulats per una classe social o per una altra, però que han d'existir objectivament per ser manipulats. En el segon nivell analitza la ideologia que fonamenta el concepte de nació i denuncia l'enganyifa que suposa la superació dels antagonismes dins la nacionalitat i l'allunyament existent entre Estat i societat. En el tercer nivell aclareix la funció de l'Estat com a òrgan reproductor d'aquesta ideologia homogeneitzadora. I en el quart nivell assenyalava que totes aquestes anàlisis, que poics autors marxistes ja varen preveure, han estat utilitzades només estratègicament per la majoria dels estudiosos marxistes. El darrer article d'aquest apartat, i del llibre, és una curta disquisició sobre aquest procés comú a totes les democràcies occidentals que pretén obtenir la cohesió del cos social a través d'un procés d'homogeneització constant i opressiu, procés que anomena sociocentrisme, i que en el cas de l'Estat espanyol anomena sociocentrisme. La ignorància de la realitat existent a l'Estat espanyol, de les comunitats nacionals o col·lectivitats amb sentiment diferencial, que han demostrat fins ara la majoria de polítics i historiadors s'està distressant ràpidament. Un vocabulari adient —ja he esmentat el cas del "ministro para las regiones"— amb el mateix contingut que abans fa semblar més democràtics els antics centralistes. I d'això nosaltres encara no en som prou conscients; no fem servir constantment la nostra única eina: la pressió per la catalanització a tots els nivells. I precisament en aquest camí —i ja fora de la reflexió sobre el contingut del llibre— crec que adduir la rapidesa i la dedicació a la vida pràctica com a justificants de les deficiències en l'elaboració d'uns textos només demostra, un altre cop, la situació d'anormalitat que encara estem patint. Aquesta anormalitat ens afecta tant a nivell individual en allò que ens permet d'expressar el que som i el que pensem, com a nivell col·lectiu a l'hora d'arribar als altres i fer-nos entendre: la llengua. Però d'això, que encara pot semblar secundari o superficial fins i tot en ambients intel·lectualitzats com aquells a qui s'adreça aquest tipus de publicacions, paradoxalment encara no en són prou conscients tots els qui mai den en la recerca i aclariment de la nostra identitat col·lectiva com per exigir, i exigir-se, la total normalització de l'ús de la llengua, com per

esmerçar el temps que calgui en l'elaboració dels textos, com per reclamar a les editorials una major cura en la correcció i impressió dels llibres en català el 1977.

Roser Argemi

Andreu Nin

ELS MOVIMENTS D'EMANCIPACIÓ NACIONAL

Edicions Catalanes de París, 1970

Pròleg d'Oriol Puigvert.

Assaig biogràfic de Wilebaldo Solano

En el terreny editorial estem assistint a un esforç col·lectiu considerable per tal de recuperar els autors i els llibres que ens han estat amagant durant quaranta anys de dictadura. En aquesta línia s'insereix la publicació, que cal saludar com una iniciativa important, a càrrec d'Editorial Fontamara, de la traducció castellana de dos llibres d'Andreu Nin "Las dictaduras de nuestro tiempo" i "Los movimientos de emancipación nacional". Era necessari tenir, a l'abast de tothom, aquestes obres d'una de les figures màximes del moviment comunista català.

Però convé no oblidar el servei que va prestar, l'any 1970, la publicació de la versió original d'"Els moviments d'emancipació nacional", per part de les Edicions Catalanes de París. Darrera aquella iniciativa hi trobem, com en tantes activitats polítiques i culturals de la resistència catalana, el nom de Josep Benet. Oriol Puigvert és, en efecte, un dels pseudònims que Josep Benet ha hagut d'utilitzar. Recordar-ho ara és un acte de justícia estricta i un reconeixement públic envers l'home que ha obtingut més vots a les darreres eleccions en tot l'Estat i a qui alguns, han volgut, inútilment, embrutar amb un escrit injuriós i ple de falsedats.

"Els moviments d'emancipació nacional" fou publicat per primera vegada l'any 1935. És una obra modesta, sense pretensions d'originalitat, escrita amb una clara finalitat

pedagògica. El llibre, però, tal com correspon a la seriositat intel·lectual de l'autor, mostra una informació completa sobre el tema i molt especialment, sobre les aportacions marxistes. L'obra d'Andreu Nin és, sobretot, una excel·lent divulgació de les tesis de Lenin, en un dels camps en què segueixen mantenint plena vigència.

En molts aspectes Andreu Nin se'n presenta molt per damunt del dogmatisme i el sectarisme de la seva època. Així ho veiem, per exemple, quan diu que Marx i Engels "no ens han llegat un conjunt sistematitzat d'idees sobre aquest problema", o quan fa una valoració de Bakunin, certament crítica però molt lluny dels habituals tòpics condemnadors, o en el seu judici sobre l'obra de Stalin ("deliberadament deixem de banda les potències "teòriques" de Stalin, que no són sinó una repetició, sovint poc afortunada, de les tesis de Lenin"), que qui sap si va influir en el seu tràgic final. En canvi, des d'una perspectiva actual, Nin resulta d'una ingenuïtat sorprenent quan escriu, referint-se a la Unió Soviètica: "... Si, a parer nostre, aquesta política pateix d'algun defecte és del d'haver-se excedit en el respecte als drets de les nacionalitats" (subratllat per Nin).

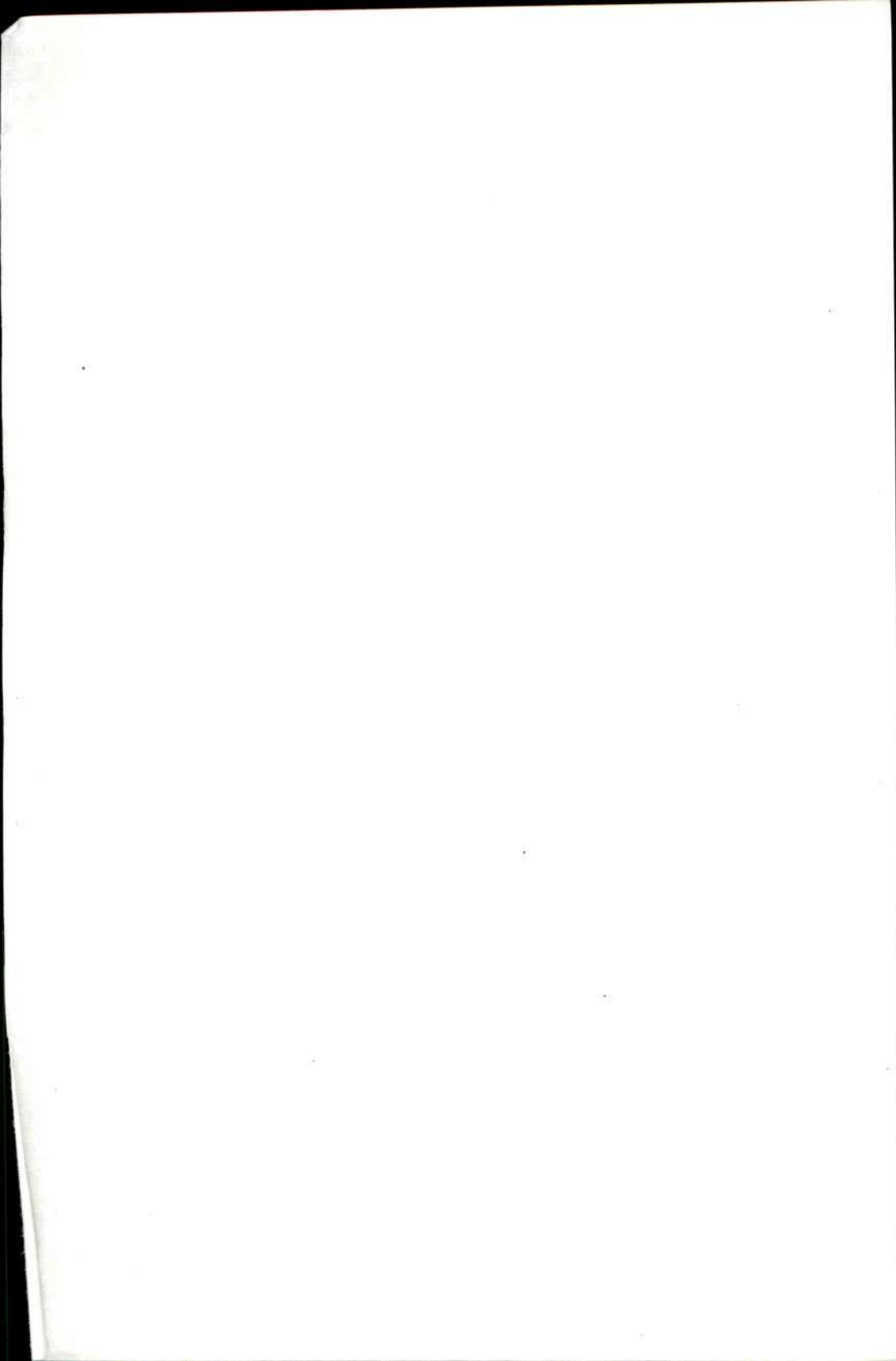
És llàstima que Andreu Nin no pogués dur a terme la seva intenció de "consagrar una part del llibre als problemes nacionals d'Espanya, i molt particularment al de Catalunya". Sabem que mai no va renunciar a aquest propòsit, i per això hem de lamentar doblement la seva mort. Per als comunistes catalans l'assassinat, ara fa quaranta anys, d'Andreu Nin és, o ha de ser, un motiu de

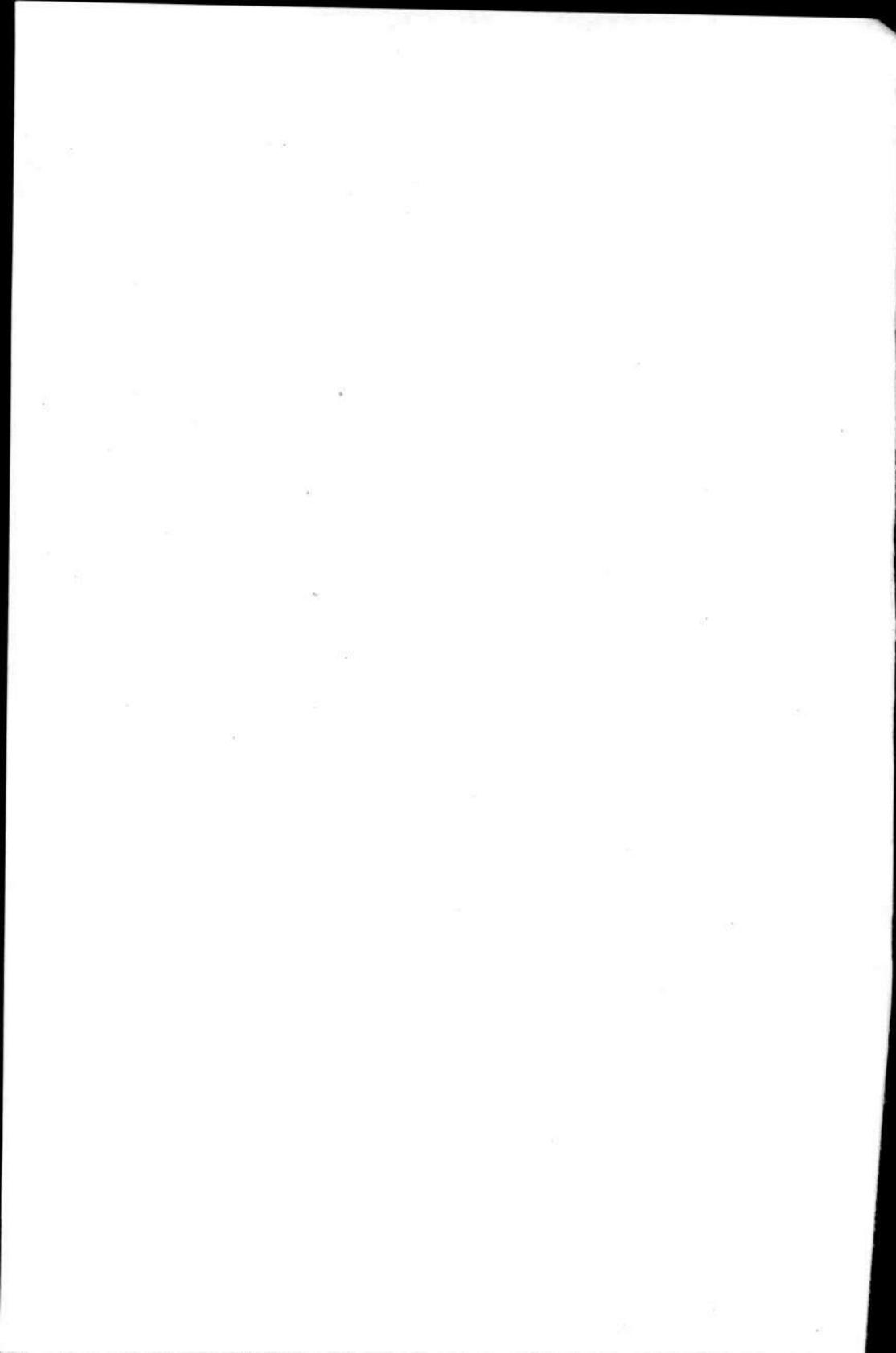
reflexió autocrítica. No tant per l'execució material —tot sembla indicar que els autors foren agents soviètics dels serveis secrets de Stalin—, com per la co-responsabilitat moral —no vam fer res col·lectivament per defensar-lo, ans al contrari—. En tot cas, si ara ja no podem evitar la mort d'aquell revolucionari honrat, som a temps, almenys, de llegir-lo i de recomanar que sigui llegit.

Quan la política quotidiana està feta de pragmatisme i, sovint d'oportunisme, és sa de tenir presents les formulacions —fetes per Nin— de la teoria leninista de les nacionalitats, que serveixen per explicar no pas fets aïllats però sí moviments històrics de fons al nostre país. Per a un militant revolucionari sempre és bo de recordar, tal com escriu Andreu Nin, que

"tots els moviments nacionals tenen un contingut democràtic que el proletariat ha de sostenir sense reserves. Una classe que combat aferrissadament totes les formes d'opressió no es pot mostrar indiferent davant l'opressió nacional; no pot, sota cap pretext, desentendre's del problema. La posició pseudo-internacionalista, que nega el fet nacional i preconitza la constitució de grans unitats, sosté pràcticament l'absorció de les petites nacions per les grans i, per tant, l'opressió. El proletariat només pot tenir una actitud: sostenir activament el dret indiscutible dels pobles a disposar lliurement de llurs destins i a constituir-se en Estat independent si aquesta és llur voluntat".

Xavier Folch

Printed on 75 gsm.

Printed on 75 gsm.

Preu: 75 ptes.

Dipòsit legal: 37.808